

SZAMMOS

Politikai, társadalmi, közéleti, kulturális folyóirat * 2019. február * I. évfolyam 2. szám

Család, egyház, közösség

2., 3., 4. oldal

A közös gondolkodás lehetőségei

A közösségépítés már rég nem működik a maga szabálya szerint úgy, ahogy az a hagyományos társadalmakban kialakult. A témával foglalkozó szakemberek gyakran hangoztatják, hogy újra kell értelmezni a közösségépítés fogalmát, új keretet kell szabni, újra kell gondolni, hogy a globalizálódó, a műszakilag rohamosan fejlődő világban hogyan alakulhatnak ki a közösségek; melyek azok a minták, amelyek hatással vannak az egymáshoz való közeledésre; mi az, ami ösztönzi, készíti, irányítja az emberi kapcsolatokat? A közös gondolkodás lehetőségét kell

megteremteni ott, ahol az egyéni vélemények harca folyik, hiszen másként nem alakulnak ki működő közösségek. Nem az a fő irány, hogy egy közösségen belül aktuális egyéni érdekek kaphassanak erőre, hanem a tudásépítés folyamatában kiemelkedő, az egész közösséget érintő szempontok. A klasszikus társadalmakban a közösségek önszerveződő módon jöttek létre, ennek köszönhetően tudtak hatékonyan fellépni céljaik elérése vagy problémáik rendezése érdekében. Régebben a közösségi célok sokkal fontosabbak voltak mint ma. Bizonyára voltak

a sorból kilógók, tévelygők, előre rohanók vagy lemaradók, de a közösségi érdek az esetek többségében legyőzte az egyéni érdekeket. Régebben is — akárcsak ma — mindenkiben kialakult egy sajátos jövőkép, ezek egybeformálódásából jött létre a közösség jövőképe. Minden közösség számára fontos az egyediség, ezért van égető szükség egy intellektuális mérce felállítására, hiszen csak így fejlődik ki egy olyan közösségformáló erő, amire nem tudnak hatni külső befolyások vagy belső bomlasztások. Legtöbbször az a gond, hogy túl nagy különbség

van akár egy családon belül is a családtagok érzelmi és értelmi szintjei között, emiatt nem tud kialakulni közös vélemény, nem alakulnak ki közös célok, amelyek egyhangú követése hozhat csak eredményeket. Az utóbbi évtizedekben az emberi kapcsolatok amiatt romlottak meg, mert nagyon sokan a virtuális közösségi formákat követik. A hosszan tartó virtuális kapcsolat során kihálhatnak az érzések, ami oda vezet, hogy előbb meglazulnak a kötődések, majd felbomlanak a kapcsolatok.

Elek György

Közösségről, közösségépítésről

A közösségépítés má régóta gyakran hangoztatott célja a társadalomnak. A közösség számára egy új típusú szerveződési formára van szükség, mind szellemi, mind gyakorlati szempontból. Sok szó esik manapság a családi, nemzeti, vallási és társadalmi közösségek

válságáról, azok széthullásának jeleit is egyre gyakrabban tapasztalhatjuk, vannak, akik megkérdőjelezik azt, hogy egyáltalán szükség van olyan közösségekre, melyek tagjai megosztják egymással mindennapi gondjaikat, együtt haladva védik és segítik egymást. Közéleti sze-

mélyiségek vallanak arról, mit jelent számukra a közösség, mi szükséges ahhoz, hogy a közösségek jól működjenek, hogyan hatnak a közösségek az egyének életére, rámutatva arra, hogy a közösség nélkülözhetetlen az ember életében.

Közösség egyházban, családban

Az egyház úgy is nevezi magát, hogy családegyház, ami azt jelenti, hogy annak idején az ősközösségben házanként találkoztak és végezték az akkori családi jellegű szentmiséket. Később, amikor intézményszerűsült, templomok épültek, ez a jellege megváltozott. A huszonegyedik században az a cél, hogy ne csak intézményt lássanak az emberek az egyházban, hanem ugyanúgy mint a családban — a vér szerinti kötelék, ami összeköti a családtagokat és elfogadják egymást úgy ahogy vannak, örülnek az örülni valóknak és elviselik a bajokat —, az egyházon belül is a plébániaközösségekben, a gyülekezeten belüli kapcsolatok hasonlítsanak a családon belüli kapcsolatokra. Legyenek természetesekek, őszinték, legyenek elfogadóak egymás iránt. Ez Isten népe irányába visz. Tizenhárom családos közösség van Szatmár megyében a katolikus egyházon belül — a házások, családok rendszeresen összejárnak. Ők ezeket a közösségeket erősítik, a gyerekeik pedig ezekben a közösségekben nőnek fel, mert ezekhez a közösségekhez tartoznak. Ez viszont elenyészően kis része a többségnek.

Régen teljesen más volt az iskola és az egyház. A politikai és az egyházi vezetés szinte ugyanazt mondta. Jó oldala volt az, hogy lehetett egy irányba menni, rossz oldala pedig az, hogy az egyháznak is beleszóltak a dolgaiba, az egyház pedig politizált. Abban az időben a templomokban külön ültek a férfiak és külön a nők, nem volt ennyire egyenrangú a férfi és a nő kapcsolata. Óvatosan kell élni a múlt és a jelen összehasonlításával, mert hajlamosak vagyunk csak a jót látni abban, ami volt és nem látjuk az összefüggéseket, hogy valami milyen problémára alakult ki válaszként. Az biztos,

hogy azok a családi közösségek stabilabbak voltak, nem volt annyi válás, mert nem engedte meg az „abroncs”, az elszigeteltség és a megélhetési kényszer. Nem érdemes azon sírni, hogy milyen jó volt régen, hanem tanulni kell a régi kitalálásából. Nem volt egyszerű az élet azoknak, akik nem érzelmi alapon kötötték a házasságot, nem volt egyszerű megszeretni a másikat.

Valahogy mégis megoldották. Ma is vannak problémák, ezek megoldása másként történik. A kérdés az, hogy ki, mennyi ideig próbálkozik, meddig tart ki.

A családban a közösség téma szintén kérdéses. A fiatal családok az első tíz-tizenöt évben eltűnnek a közösségből. Nem csak az egyházi-, hanem a kulturális- és szociális közösségből is. Sok a munkahelyi és a párkapcsolati probléma, a gyereket fel kell nevelni, elő kell teremni az anyagi hátteret stb. Kevés az olyan család, aki közösségi jelenlétet igényel. Baráti körök még vannak, de nem olyan erősek mint régen voltak. A régebben élők ma már másképp viselkednének ebben a kultúrkörben, mint ahogy a ma élők is az előző századok lehetőségei között. Régebben nem voltak egyéni kezdeményezések, mindenki a megszokott rendszer szerint élt. Ma nagyon sok a civil kezdeményezés, mindegyiknek egy kis szűk köre van, ami természetes, de a többség nem tartozik sehova. Vannak elkötelezett emberek, akik próbálnak közösségeket szervezni, maguk

köré gyűjteni embereket, példát mutatva mások számára. Sokszor tapasztaljuk, hogy rangos eseményekre csupán néhányan mennek el. Nem vagyunk rákényszerítve arra, hogy egymásba fogódzunk. Nagyon sok embert az érdekek kötnek össze mindaddig, amíg a pénz szét nem veri őket. Senki nem lesz közösségi ember, ha nincs közösségi tapasztalata. Mindenki a saját bőrén kell megtapasztalja, hogy jó közösséghez tartozni. Minden ember kell érezze, hogy életminőségben mi a különbség, ha egyedül próbálkozik, vagy ha közösségben. Az irány az, hogy a család, ha jól végzi a dolgát, akkor befelé is élteti a kapcsolatait, de közösségben is részt vesz. Az se jó, ha csak befelé él, az se, ha a közösség miatt elhanyagolja a családtagjait. A közösség akkor tud jól működni, ha tiszteletben tartja a család intimitását. Az az ideális, ha a családon belüli kapcsolatokra is figyelünk és a közösségekben is valamilyen szerepet vállalunk.

Lepedus István,
családpasztorációs referens

A baráti közösségek kapcsán sokat tudnék mesélni, a saját tapasztalataimra építkezve. Sokan azt állítják, hogy a baráti közösségek leépülőben vannak. Nekem mindig erős baráti kapcsolataim voltak és van-

Baráti közösségek

nak ma is. Azokon a munkahelyeken, ahol a nap nagyobb részét együtt töltik a kollégák, ott akarva-akaratlan emberi kapcsolatok alakulnak ki. A baráti közösségek nagyon fontosak minden ember számára. Nekem van egy olyan baráti köröm, ami gyerekkoromban alakult ki és ma is működik. Ebben a baráti körben mindenféle világnézetű ember van, de ez nem zavar senki, hiszen lehet tanulni a mások eltérő véleményéből is. Ma már az internet, a közösségi oldalak lehetővé teszik a kapcsolattartást azokkal is, akik elköltöznek. A baráti közösségek hatással vannak a személyiségfejlődésre: egyeseknél pozitív, másoknál negatív irányba. A véleménykülönbségek nem elszakítják, hanem összeköti őket. Egy baráti társaság egy bizonyos ponton egyfajta szellemi otthonná tud élni, leképez valamit a társadalomból, sokféle embert egy asztal mellé tud ültetni. A baráti közösség annyiban

különbözik a családi közösségtől, hogy az utóbbiba beleszületik az ember, a barátot pedig választja. Minden közösség akkor jó — a családi közösség is —, ha az a társadalomnak valamilyen elemét hozza össze. Ha a társadalom alapja a család, akkor a társadalomnak is a családhoz kell hasonlónak válni. A nagy közösség kis közösségekből épül össze. Ahogy egy baráti társaságnál, úgy a családi asztalnál is mindenkinek kell legyen véleménye. Nagyon fontos, hogy tudjunk adni a közösségnek, mert akkor fontosnak tartjuk magunkat, nélkülözhetetlennek érezzük magunkat, úgy érezzük, hogy helyünk van a világban. Azok, akik nem találják meg az élő közösségüket, becsatlakoznak egy virtuális közösségbe, ami létrejön a közösségi oldalon.

Bessenyei Gedő István,
a Harag György Társulat
művészeti igazgatója

A diákszínjátszás mint közösségformáló erő

3. oldal

Gondolataok a közösségről

Azért kedveltem meg a diákszínjátszást, mert megtapasztaltam annak a közösségteremtő erejét. A szatmárnémeti Avram Iancu Általános Iskolában megtapasztaltam, hogy egy román-magyar anyanyelvű iskolában a magyar tagozatnak a közösségi élete mennyire meg tud újulni a színjátszás által, ugyanakkor a közös próbák, a közös fellépések hozzájárulnak a közösség kialakításához és megerősítéséhez. Az Avram Iancu Általános Iskolában meg lehetett tapasztalni a kisebbségi lét nehézségeit is. Kialakult egy diákcsoport, melynek tagjai nem csupán egymásra figyeltek, hanem elmentek idősekhez és olyan helyekre, ahol örültek annak, hogy valaki, valakik figyelnek rájuk. Mután a Kölcsey Ferenc Főgimnáziumba kerültem — ami egy teljesen más közeg — észrevettem, hogy az iskolán belül nem tapasztalható a kisebbségi

lét, de észrevehető, hogy a színjátszók kiemelkednek abból a fásultságból, ami jellemző, ha a fiatalok nem találnak maguk számára észszerű elfoglaltságot. Szerintem a közösség úgy épül és akkor működik, ha annak tagjai kapnak valamit attól a közösségtől, amelyben élnek. Élményekben kell részesülnenek a közösség tagjai, főként a fiatalok. A kollegiális közösség például az adott közösség számától is függ. Az Avram Iancu Általános Iskolában másként formálódik a közösség, mint a Kölcsey Ferenc Főgimnáziumban. Egy román-magyar iskolában van egy külső burok, ami összetartja a magyar közösséget. A Kölcseyben — mivel csak magyar nyelven történik az oktatás — nincs meg az a külső burok, ami összefogja a közösséget.

Csorján Árpád József,
tanár, diákszínjátszó csoportvezető

Közösségformálás másként

Intézményvezetőként 13 év alatt mindenkor fontosnak tartottam elsősorban tenni a környezetvédelemért, de minden kezdeményezésben tudatában voltam annak, hogy csak a közösség bevonásával lehet igazi eredményeket elérni. Nem hiába, még a kezdet kezdetén, a következő mottót választottam útmutatóként, az intézmény hatékony munkájának elérése céljából: „Kérdezem magamtól, miért nem csinál VALAKI valamit... rájöttem, hogy az a valaki MI vagyunk. Nem ÉN, vagy TE, vagy Ő, hanem MI, a KÖZÖSSÉG”. Ha visszatekintünk, a történelem során az igazi nagy vívmányok összefogás és csapatmunka eredményeként születtek, igazolva Széchenyi István szavait, miszerint: „Egynek minden nehéz, soknak semmi sem lehetetlen”. És hogy ez mennyire így van, két példát szeretnék kiemelni azokból a megvalósítás-sorozatokból, amit az egyének nagy számú részvétele, összefogása és összetartozása eredményezett. 2010-ben született az ötlet, hogy közadakozásból emeljünk szobrot Kiss Gedeonnak, hogy a „fák ezredese” visszakerüljön az őt megillető helyre. Az első utunk az egyházhoz vezetett. Soha nem feledem, mikor Kovács Sándor esperes úr, az ötlet hallatára nagy lelkesedéssel felkarolta küldetésünket, de ugyanakkor aggodalom töltötte el, hogy vajon csekély 1 lej adományból, amit a templomokban erre a célra felállított perselyekben helyeznek el majd a hívek, sikerül-e megvalósítani a közös álmunkat. A közösség ereje és a szoros összetartozás révén hála Istennek sikerült. Kiss Gedeon szobra a közösségünk szobra lett, a legapróbb darabja is nevét viseli mindazoknak, akik közös erővel alkották. Ugorjunk 8 évet. Egy olyan példa következik, ami még frissen él az emlékeztünkben. A „Millió kupak — millió mosoly” program a pályafutásom során a közösségformálás talán legeredményesebb példája. Kezdeném azzal, hogy ha látunk egy kupakot, önmagában nem sokat mond, egy jelentéktelen apró tárgy, amit adott esetben közömbösen szemlélünk, de a program címe hallatán „Millió kupak — millió mosoly” az emberekben felmerül a kérdés, hogy vajon mit takar. Ezt követően érdeklődni kezd,

olvas a témáról a sajtóban, hallja a gyerektől, mikor hazajön az óvodából vagy az iskolából, egyre jobban foglalkoztatja a dolog, hiszen nem kell hozzá megváltozni, szemléletváltást igényel csupán, viszont lehetőséget ad arra, hogy önmagunk lehessünk. Elkezd gyűjteni a kupakot és észreveszi, hogy közben sokkal többet foglalkozik a gyerekével, sokkal többet beszélget a családjával, hiszen akarva-akaratlan előkerülnek a régi mesék, amiket esténként szüleink, nagyszüleink anno olvastak fel elalvás előtt. Az együtt összegyűjtött kupakokat viszik aztán az óvodába vagy az iskolába, beszélgetnek más szülővel, tanárokkal, vagyis kommunikálnak, véleménycserét folytatnak, közben öszebarátkoznak és együtt, csapatszellemben készül a „csoda” és mindannyian azt akarják, hogy a MI „csodánk” legyen a legszebb, már nincs egyes személy, csak a MI fogalom létezik. Alig várják, hogy kivigyék a sportpályára, ott nem nézőként vesznek részt az

„eseményen”, hanem mint egy közös mű alkotói. Egymás mellé rakják, figyelmesen összeillesztve a sok kis „csodát”, ami alkotja majd azt az „egyet”, a „tökéletest”. Körülöttük nincs kiabálás, veszekedés, mint legtöbbször sportrendezvényeken szokott, csak öröm és jókedv, mosoly és az elégedettség érzése, hogy „sikerült, megcsináltuk”. A levegő is mintha tisztább lenne, mert szeretet árad belőle, az emberek egymás iránti szeretete, most már egymással szorosan összetartoznak, és együtt aratják le munkájuk gyümölcsét. Mindenki tudatában van annak, hogy nem volt könnyű, sokszor voltak buktatók, „esések”, de mindig volt aki felemeljen, mert nem voltunk egyedül, és ez erőt adott, hogy tovább menjünk a végsőig, ahogy azt olyan szépen megfogalmazta Liviu Rebreanu: „Csakis a szervezett közösség válik alkotó erővé, kedves barátom! Az ember egymagában elvesz, míg a közösségben minden törekvés megtalálja a maga helyét, és együttesen hozzájárulnak minden egyén felemeléséhez, valamennyi közösség együttes tevékenysége pedig közelebb viszi az emberiséget Istenhez”. /Bözödi György fordítása/.

Békéssy Erzsébet,

a Szatmár Megyei Környezetvédelmi Ügynökség igazgatója

A londoni Legatum Intézet évente közzéteszi az országok jóléti indexét. Ez nem egyezik meg a bruttó anyagi jólétet mérő GDP/fő számítással. Nyolc szempontot vizsgálnak az oktatástól, az üzleti és kormányzati környezeten át a közösségi/társadalmi tőkéig. Ezen a listán Románia a 45. helyen áll. Ami számomra meglepő volt, hogy a legrosszabb épp a közösségi index volt, ebben világvizonylatban a 89. helyen áll az ország.

A kommunizmus után, az úgynevezett demokráciában még rontottunk is ebben, a közösségeink érezhető módon nehezebben, rosszabban működnek, míg a rendszerváltás előtt viszonylag jól működtek a falvakon a közösségek, és a városokban is a lakóközösségek/szomszédságok valóban élő kapcsolatok voltak, a lakók összjártak, beszélgettek, egymás gyerekeire vigyáztak, kószolót vittek, együtt vágtak disznót a tömbház között stb.

A fogyasztói társadalom a liberalizmus azon eszméjére épül, hogy a piac mindent megold, és a piac akkor működik jól, ha az állam nem avatkozik bele. A közösségek viszont nem működnek maguktól, nem lehet magukra őket hagyni. Szervezni, vezetni kell. A hálózatkutatók rávilágítanak arra, hogy egy erdélyi magyar közösség bármilyen két tagja maximum öt kézfogással elérheti egymást. A technológia korában ép ez az egyik paradoxon. Több a lehetőség a kapcsolat építésére, mégis

A közösség nélkülözhetetlen

romlik a közösség. Számomra ez azt jelenti, attól, hogy a lehetőség megvan a kézfogásokra, attól még erőt kell fordítani arra, hogy tényleg megfogjuk ezeket a kezeket. Sőt, ma már a felé mutatnak a számok, hogy egyszerűen élehetlenné és üressé válik az egyéni élet a közösség nélkül. A jóléti paradoxon azt jelenti, hogy minél nagyobb a bruttó életszínvonal, annál több a lelki beteg. A kutatások szerint a magyar közösségekben egyre csökken a barátok száma. A megkérdezettek majd 30%-ának nincs EGYETLEN barátja sem, 47%-nak 1–4 barátja van, és kevesebb mint 30%-nak ennél több. Az utóbbi 15 évben folyamatosan kevesebb barátunk van. A közösségfejlesztés azért fontos, mert az egyén elválaszthatatlan tőle, értelmezhetetlenek vagyunk egyénként. A közösség diszfunkciója az egyénben tükröződik! Mérhető a másik emberrel szembeni apátia! Szociálpszichológiai kísérleteket végeznek, amiben mérik, hogy mennyi idő, míg egy bajba jutott egyénen segít egy ismeretlen. Minél erősebb a közösség, annál rövidebb ez az idő.

Gondoljunk bele a saját életterünkbe... A jelen század fontos tanulsága, hogy a fogyasztás nem teremt közösséget. Attól, hogy ugyanazt fogyasztom, XY termék közös fogyasztása nem alkot egymásért aktívan tenni akaró közösséget. Végezetül Harari könyvét (szerk. megj.: Yuval Noah Harari izraeli történész, író) hoznám még ide. Kiemeli, hogy az evolúcióban az ember azért tudott sikeres lenni, mert képes volt az interszubjektív valóságra. Objektív valóság a gravitáció, szubjektív, hogy szeretem a fagyit, de a világot és a társadalmunkat e kettő között lévő közös hitrendszer, az interszubjektív valóság működteti. Ilyen a pénz, a művészet, az emberi értékek. A közösség nélkülözhetetlen az ember életében. A vallás és a kultúra hagyományai, rítusai szokásai, azok kötelező jellege biztosította, hogy a közösségben legyenek találkozási pontok. Ha háttérbe szorulnak ezek, és nem kerül helyére más, akkor nagyon nehéz...

Dr. Frigy Szabolcs,
egyetemi oktató

Az égre nézve találjunk közösségre

A református egyház szemszögéből megközelítve a közösségépítést, az utóbbi évtizedekben nagyon sok pozitív változás észlelhető. Én magam a fiatalokat megpróbálom bevinni az istentiszteleti szertartásba, bibliai igét olvastatok velük, hogy szokják a nyilvánosságot és a beszédet. A teremtés történetét egy kis gyerek a következőképpen mesélte el: kezdetben teremtette Isten az eget és a földeket. A gyerek bizonyára sokat hallott otthon a földekről, számára még nem volt érthető a föld és az ég kapcsolata. A földet fel lehet parcellázni, de ég csak egy van, ami mindenki

számára közös. Ezért kell arra törekedni, hogy a közös eget nézzük, az égre nézve találjunk közösségre. Ha a kereszt jelképét próbáljuk értelmezni, ott van egy függőleges és egy vízszintes vonal. Ha csak a vízszintes vonalat nézzük — az ember-ember közötti kapcsolatot —, akkor gyakran tapasztaljuk, hogy saját magunk erejéből ez egy mínusz jel, ami előbb-utóbb hiányt mutat fel. Azért szükséges az, hogy valaki az ember-ember közötti kapcsolatot helyrehozza. Ha csak a függőleges kapcsolatot nézzük, akkor az

hasonlít egy felkiáltó jelhez. Istennel való kapcsolatot nem lehet csak vele megélni. Az emberekkel is meg kell békélni, nekik is meg kell bocsátani. Sokan azt hiszik, elegendő az, hogy otthon, egyedül imádkozzanak és elmondják Istennek a panaszait. Nem gondolnak arra,

hogy a prédikációkon keresztül Istennek is van hozzájuk üzenete. A templomi közösség akkor teljes, ha négy-öt generáció jelen van. Sajnos a tapasztalat nem ezt mutatja.

Rácz Ervin,
a Szatmár-Szigetlanka Református Egyházközség lelkipásztora

Új szokás van kialakulóban Tasnádon

CZUMBIL BERNADETTE ZONGORAMŰVÉSSZEL BESZÉLGETTÜNK

— *Hogyan lett zongorista, mit jelent Kolozsváron és Tasnádon élni, milyen nehézségekkel jár az állandó utazás?*

— Hatévesen kezdtem el zongorát tanulni Hargitai Valéria irgalmas rendi nővérnél. Édesapám kántor, így természetes volt a hangszer tanulása, édesanyám szép hangjával pedig az egész családot éneklésre buzdította. Nyolcadikos voltam, amikor Bogáti-Bokor Ilona nagykárolyi zongoratanárnőhöz kerültem. Vasárnaponként, kedvtelésből vonatoztam el hozzá. Kedves, sugárzó egyéniségével egyre inkább megszerettette velem a gyakorlást. Messze le voltam maradva a zeneiskolai szinttől, mégis megpróbáltam a középiskolai felvételt, először Szatmárnémetiben, s mivel ott sajnos abban az évben gyereklétszám hiányában nem indult IX. osztály, aztán Nagyváradon. Elméleti tantárgyakból elsőnek, zenei szaktantárgyakból utolsónak vettek fel. Négy év megfeszített munka következett Deák Magdolna vezetésével. X. osztály végén Dana Borşan bukaresti zongoraművészről dicsérő szavai jelentették az első biztos mércét, hogy jó úton haladok. Aztán jött két díjazás országos versenyeken, s a felvételre való szorgalmas készülés ideje. 1996-ban még több mint háromszoros túljelentkezés volt a zongora főszak helyeire a kolozsvári Gheorghe Dima Zeneakadémián. Számomra teljes meglepetésre elsőnek jutottam be, és ezzel a kezdeti euforikus lendülettel végeztem el az alapképzés öt évét Adriana Bera egyetemi professzor osztályába. Szakértelemmel és nagy tapasztalattal formálta zongorázásom és irányított a zenélésben. Én viszont mindig szívesen gyakoroltam, örömmel léptem fel és lelkesen kamarazenéltem. Versenydíjak, sikeres koncertek, de olykor megtorpanások is következtek fejlődésemben. Licenz után a szatmárnémeti zeneiskolában szerettem volna elhelyezkedni, de időközben elnyertem egy németországi ösztöndíjat, így egy évig a Kölni Zeneakadémián tanulhattam. Hazatérve ugyancsak Kolozsváron mestereztem és doktoráltam. Közben a klarinétosztály korrepetitora voltam, és párhuzamosan a Nagyvárad Állami Egyetemen oktattam zongora főszakot. A gyerekeim megszületése után természetessé vált a feladatok leszűkítése. A mostani munkaköröm a kolozsvári zeneakadémián pontos órarend szerint működik; heti két napban oktatok zongorát zeneszerző- és karmesterjelölteknek. Az utazás nem könnyű, de itthon, a nagyszülőknél hála, jut idő gyakorlásra. Az aktív zenélés nagyon fontos számomra, minden fellépés új tanulási és fejlődési folyamat eredménye.

— *Miért tartja szívügyének, hogy a tasnádi fiatalokat tanítsa zenélni és énekelni? Kik a legsikeresebb tanítványai?*

— Nagyon kevés lehetőség van Tasnádon hangszer tanulásra, egyáltalán zenélésre. Már egyetemista koromban akadt egy-két érdeklődő, zongorát tanulni akaró növendékem. Az itthon töltött időm már akkor is, mint manapság, nagyon korlátozott volt. A szűkre szabott és néha rendszertelen foglalkozások ellenére két diákom a komolyzenei pályát választotta hivatásának. Nagy Gergő jelenleg a Kolozsvári Magyar Opera zongorista-korrepetitora, Nagy Csenge pedig másodéves hallgatója a kolozsvári zeneakadémiának. Büszke vagyok rájuk, hisz elszántságukkal és tehetségükkel megtalálták és megállják helyüket a zenei életben. A hobbi szinten zongorázó gyerekekkel is szívesen foglalkozom, mindig abban bízva, hogy az évek alatt megszerzett tudás és a zene szeretete személyiségük részévé válik. Elégtétel számomra, ha viszontlát-

tom őket koncerteken, hallom játékukat a templomban, vagy iskolai szerepeken aktívan muzikálnak.

A tasnádi fiatalok énektanítását egyelőre csak alkalmasszerűen végzem. Iskolai szerepek előkészítésében szívesen segédkezem. Sőt, mindkét fiam osztályába önkéntesként furulyát oktatok. A kottaismeret, hallásfejlesztés és az együtt muzsikálás tapasztalata és öröme igen korán elérhető ily módon. Hihetetlen sikerélmény volt számomra az a négy éves folyamat, aminek az elején a furulyázni tanuló 18 gyerek közül mindösszesen három tudott relatív tisztán énekelni, negyedik osztályban pedig már csak háromnak volt bizonytalan az intonációja. A nyári szünetekben a kisiskolások számára a tasnádi Ady-Kölcsey Kulturális Egyesülettel karöltve szervezett Hagyományörző- és néptánc tábor keretében is nagy hangsúlyt fektetünk az éneklésre.

— *Ahhoz, hogy Tasnádon koncerteket adjanak, szükség volt egy koncertzongorára? Hogyan sikerült megszerezni ezt a hangszer?*

— A szatmárnémeti Dinu Lipatti Filharmónia 2018–2019-es évadának bérletes koncertsorozata óriási ajándék a város számára. Diákkorom óta szerveztem itthon koncerteket: klasszikus kamarazenét és orgonamuzsikát a templomokban, valamint operát, operettet Kiskasza László lelkes és hozzáértő segítségével a Caritas teremben. Tavaly áprilisban játszhattam újra két koncertet a szatmári filharmónia szólistájaként. A próbák szünetében avatott be dr. Fátyol Rudolf azon tervébe, miszerint szeretne Tasnádon is állandó koncertsorozatot indítani. Első lépésként a koncertzongora felújítását sikerült megoldani a Liszt Ferenc Kamarazenekar és a Csík Zenekar szatmárnémeti jótékonyági koncertbevételei, valamint Cristian Moldovan tasnádi

vállalkozó szponzorálása által.

— *Milyen rendszerességgel lesznek Tasnádon koncertek, milyen újabb tervei vannak?*

— A Caritas teremben kamarazene koncertekre van lehetőség, de hamarosan az öt koncertből álló évadban nagyzenekari koncertnek is örvendhetünk. Száz bérlet talált gazdára minden korosztály képviselőjében. Eddig dr. Fátyol Rudolf, az Universitas Trió és a FOURever vonósnégyes előadásait hallhattuk. Bízom benne, hogy lassanként a köztudatba épül, sőt szokássá válik Tasnádon a komolyzenei koncertlátogatás. Én mindenképp arra buzdítom diákjaimat, szüleiket, a helyi pedagógusokat, hogy nyissunk ezen műfaj felé, hiszen értékekkel tölti meg izlésvilágunkat, valamint szellemi-lelki igényeinket. A legközelebbi koncerten, március 11-én a romantikus hegedűrepertoár színes skálája — az elmélyült érzésvilágtól az excentrikus virtuozitásig — lesz a főszereplő. Székely Alpár, a szatmári filharmónia kiváló hegedűművésze játékát zongorán jómagam egészítem majd ki. Bár a zene önmagában egy nyelv, az érzelmek és hangulatok elsőrendű tolmácsolója, az elkövetkező koncerteken terveim szerint rövid zenetörténeti-biográfiai adatokkal próbálom meg a közönség számára még inkább közérthetőbbé és szerethetőbbé tenni. Köszönet illeti a Dinu Lipatti Filharmónia igazgatóját, dr. Fátyol Rudolfot, amiért kiterjesztette a zenekar koncertjeit városunkra is. Szükség van az élő komolyzenei előadások varázsára, hogy élményszerűen maradhassanak meg a hallgatók emlékezetében. Nagyon remélem, hogy sok évadot él majd meg a koncertsorozat és a következő generációt zenehallgatásra, hangszer tanulásra és zenélésre ösztönzi majd.

Elek György

6. oldal

Erdőd a 13. század elején tűnt fel az írott forrásokban a Bükk-vidék kiterjedt erdeit magába foglaló királyi uradalom központjaként. Így a település legkorábbi, 1215-ben keltezett említése szót ejt az itteni esperesről, ispánról és poroszlórról. A királyi uradalom erdőispánságként szerveződött, amely egészen a 14. századig fennmarad. Mivel az ispánság keretén belül Erdőd központi szerepet játszott, feltételezhető itt egy erődítmény léte is a középkor korai időszakában. Az 1980-as években végzett régészeti kutatások során a vár korábbi keltezésének feltételezése is felmerült, de a korai erődítmények léte nem igazolódott be sem akkor, sem a későbbi kutatások során. Több példa mutatja, hogy a középkori magyar királyság területén szervezett erdőispánságok elsősorban a környéken létrehozott királyi udvarokkal voltak kapcsolatban és nem feltétlenül kötődtek várakhoz.

1385-ben Erzsébet királynő (Nagy Lajos király özvegye) Erdődöt, Béltek, Hirip és Erdőszáda településekkel együtt Szász fiainak, Drágnak, Jánosnak és Balknak, a moldvai „honalapító” Drágos vajda leszármazottainak adományozta. Kevéssel később Mária királynő (Nagy Lajos király lánya) és férje, Luxemburgi Zsigmond király is megerősítette az adományt, kibővítve több környező településsel (Homoródok, Szívágy, Pappikó, Dobra stb.). Ezek az adományok kiegészítették a Drágfiak előzőleg, Kővár várával együtt, 1378-ban kapott birtokait. Ezáltal a család birtokában kialakult egy összefüggő uradalom-tömb, amely magába foglalta Szatmár, Szilágy és Máramaros területének jelentős részeit. Kezdetben az uradalom központja és a birtokos család székhelye is Bélteken volt, e miatt kapta a család a Bélteki előnevet. Csak a 15. század közepétől kezdte Miklós, Drág unokája az Erdői előnevet használni, párhuzamosan a Bélteki előnévvel. Ez a tény árulkodik arról, hogy a birtokos család Erdődön is székhelyet kívánt létrehozni, valamint arról is, hogy azt a béltekivel párhuzamosan használták egy ideig.

Az új családi rezidencia kialakításának szándékát Erdődön a 15. század derekán alátámasztja az itt felépíteni kívánt vár is. Miklós, Drág unokája engedélyt kapott, hogy 1444-ben egy fából emelt erődítményt (fortalicium seu locum munitum) emeljen Erdődön. Úgy tűnik

viszont, hogy ekkor az erődítmény nem épült meg, mivel az engedélyt V. László király megújította 1456-ban. Ez alkalommal Drágfi Miklós (Drág leszármazottja) és Balkfi Mihály (Balk leszármazottja) engedélyt kapott, hogy Erdődön fából vagy kőből várat emeljen (castrum sive fortalitiium), tornyokkal, falakkal, árkokkal, és ellássa minden védelemhez szükséges eszközzel. Ez esetben sem épülhetett meg a vár, legalábbis a régészeti kutatások eredményei nem egyértelműek ilyen szempontból és más, a várra vonatkozó írott források nem maradtak fenn ezekből az évekből.

A 18. század folyamán végzett helyreállítások során felfedezett kőfaragványok és a barokk kastélyban fennmaradt feliratok alapján a várat 1487-ben építtette Drágfi Bertalan. Ugyanez az évszám szerepel a család 16. század közepén kelt történeti feljegyzéseiben is. Az 1720–1730 között végzett helyreállítások alkalmával a középkori várból virágos motívumokkal díszített kötöredékek, valamint a Drágfi család töredékes címere került elő. További adat a középkori várról Drágfi János (Bertalan fia) 1524-ben kelt végrendeletéből származik. Itt említ egy kerek vártornyot, ahol egy hosszú ládában a család iratait őrizték. A fent említett helyreállítás és a barokk kastély építése során több vázlatot és leírást is készítettek, amelyek a középkori várra vonatkozó fontos adatokat is tartalmaznak. Ezek szerint az újko-

ri források alapján valószínűsíthető volt, hogy a barokk kastély nagy részben követte a középkori alaprajzi elrendezést és felhasználta a megmaradt falazat jó részét is. Ezt a feltételezést a 2010-ben tett régészeti megfigyelések megerősítették és pontosították. Így tehát, a középkori vár alaprajza négyszögű elrendezésű volt, minden sarkán egy-egy toronyval, valamint egy kaputoronnyal.

A szabályos, sőt szimmetrikus alaprajzi elrendezés kedvelt építészeti formája a 14–15. században épült váraknak és nemesi rezidenciáknak. A divatot természetesen a középkori Magyarország királyi várépítészete terjesztette. A kiindulópontot az Anjou-kor két fontos királyi székhelye, a diósgyőri és a zólyomi (alsó-)vár jelentette, mindkettőt Nagy Lajos király építtette. A sor folytatható több később kiépülő királyi rezidenciával (Tata, Pozsony), és más főúri családok által emelt várral (Kismarton, Kanizsa, Ónod, Gyula, Ozora stb.). A szabályos alaprajzi elrendezés kisebb nemesi rezidenciák kialakításakor is megjelenik, csak kisebb az alapterület és kevesebb erődítési elem épül ki. Ezt az épülettípust a korabeli források castellumként említik, vagyis kis-várként, innen származik a kastély elnevezés is. Bebizonyosodott, hogy ez az építészeti forma inkább a várak rezidencia (székhely, nemesi otthon) és reprezentációs funkcióihoz kötődik, mintsem a katonai szerephez. Ezek a megállapítások érvényesek az erdődi vár esetében is. Jóllehet a birtokos család egy erődítmény építésére kapott engedélyt, a források az erdődi várat gyakrabban említik castellumként, mint castrumként. A vár nyilvánvalóan rendelkezett stratégiai szereppel, már csak pozíciójának köszönhetően is, mivel a Bükk-domság szélén egy magaslatra emelték. Mégis katonai szerepe eltörpül az épület reprezentatív funkciója mellett, amely a jó helykiválasztással párosuló impozáns megjelenési formából adódik. Az

építészeti forma a nagyobb királyi és főúri rezidenciák stílusára emlékeztetett, így a vár építtetőjének rangjára és társadalmi helyzetére hívta fel a figyelmet.

A várat építő Drágfi Bertalan egyike volt Mátyás király legbizalmasabb embereinek. Ősei, kezdve Szász fiaival, a király szolgálatában tűntek ki, és fontos hivatalokat kaptak. Miklós, Bertalan apja, a királyi udvarban futott be fényes karriert és sikerült családját a királyság mágnásai közé emelnie. Fia, Bertalan körülbelül tíz évvel volt fiatalabb Mátyás királynál, és ifjúságát a király környezetében töltötte. Felnőttként egyike lett a király legkedveltebb hadvezéreinek. Az uralkodóval kialakult szoros viszonyt az írott források is alátámasztják, ez a viszony nyújtott Drágfi Bertalan számára lehetőséget, hogy fontos szolgálatokat tegyen a királynak, aki ezt kegyének számtalan jelével hálálta meg. Az örökölt birtokok mellé új adományokat és előkelő hivatalokat nyert, de mellettük Mátyással való különleges kapcsolatát egy királyi ajándék is kifejezi, egy aranszállal szőtt faliszőnyeg, amelyet Drágfi Bertalan a király szolgálatában végzett hűséges és önfeláldozó szolgálataért kapott, mintegy 40 000 forint értékben, és amelyet utódai büszkén őriztek az erdődi várban.

Az erdődi vár 1487-es építése egybeesik a család életében történt generációváltással is. Ekkortájt vált ugyanis Bertalan a család fejévé, mivel édesapja, Miklós 1480 körül elhalálozott, és a család többi ága férfiágon kihalt: a Balkfi ág utolsó férfitagjának, Mihálynak a halála 1480 és 1483 közé tehető, míg a többi ágnak már korábban magvaszakadt. Ilyen körülmények között határozta el Drágfi Bertalan a családi székhely áthelyezését Erdődre, amely az itteni vár megépítésével valósult meg, az új rezidencia megfelelőbben képviselhetette a család rangját. Ez a

Folytatás a következő oldalon

Folytatás az előző oldalról

szándék nyilvánult meg abban, hogy Drágfi Bertalan ekkortájt felújította az erdői plébániatemplomot és mellé temetkező-kápolnát emeltett a családtagok számára. A családi stratégia úgy tűnik kiegészült ebben az időszakban egy házassági kapcsolattal is a Drágfiak és Nagy István moldovai vajda között. Kései források szerint Drágfi Bertalan lánya házasságra lépett a moldovai uralkodó egyik fiával. Ezt ugyan korabeli források nem támasztják alá, így ez a felvetés még megerősítésre vár, ám a családi kapcsolatok kései hagyománya még hihetően közvetíthette azt, hogy milyen társadalmi rétegekkel állnak egy szinten a Drágfiak. Drágfi Bertalan karrierjét Mátyás király halála után tetőzte be: 1493 és 1498 között erdélyi vajda, és mint ilyen, egyike a királyság legfontosabb zászlósurainak. 1501-ben bekövetkezett halálával kiterjedt uradalmakat, több kastélyt és várat hagyott utóda-ira, köztük a legfontosabbat, Erdőd várát, a család fő rezidenciáját.

A középkori várból származó számos kőfaragvány, amelyeket a 18. századi felújítás során fedeztek fel, reneszánsz motívumokkal díszített. Így nyilvánvaló, hogy a várat a 16. század első évtizedeiben felújították, ekkor az épület díszítéseit a korai reneszánsz stílusában alakították ki. A régészeti megfigyelések alátámasztják, hogy a középkori vár átépítésen esett át ebben a korszakban. Az átépítés idejét legkézenfekvőbb 1507-hez, a bárói cím megszerzéséhez kötni. Ekkor Bertalan két fia: János és György élt, az utóbbi viszont, a következő évben, 1508-ban elhalálozott. A családfő János lett, aki szintén látványos karriert mondhatott magának: az országbíróságig vitte. A mohácsi csatában esett el 1526-ban. Fiának, Drágfi Gáspárnak sikerült megőriznie ősi birtokait, bár ő már nem kerül országos hivatalba. Helyi szinten viszont befolyásos személy marad, így amikor az első egyikeként tért át a reformációra, példáját a környék lakosainak többsége is követte. 1545-ben bekövetkezett halálával két kiskorú gyermeket hagyott hátra, akik még nagykorúságuk előtt meghaltak. A család így az 1550-es években, fiágon kihalt. Az örökséget Báthori György vette át, Drágfi Gáspár özvegyének, Báthori Annának új férje, aki még rokoni szállakkal is kötődött a Drágfiakhoz.

A mohácsi csata utáni zavaros időket a török betörések és polgárháború jellemezte, így az ország belsejében emelt erődítmények szerepe is megnőtt. Az erdői várat is újabb védművekkel látták el. A törökök előretörése, valamint a Habsburgok és Erdély között kitört újabb konfliktus, az 1560-as években a régiót hadszíntérré változtatta. A korabeli krónikák szerint az erdői várat egy szárazárok vette körül és ágyúkkal felszerelt bástyái is voltak. Azt is megemlíti a források, hogy tulajdonosa, Báthori György kincstárát és levéltárát is a várból őrizte, a várat övező park körbe volt kerítve és vadsparkként szolgált. Míg az árok napjainkban is látható (talán még a középkori várhoz tartozhatott), a kora újkori erődítmény többi eleme még beazonosításra vár. Úgy tűnik az árok körüli földsánc is ebből az időszakból származik, és minden valószínűség szerint részét képezte a vár védelmi rendszerének.

1565 nyarán az erdői várat, melyet a Habsburg párti csapatok védtek, csaknem két hónapon keresztül ostromolta a török és az erdélyi hadsereg. A védők végül feladták a várat, de fordultak az események és hamarosan visszafoglalták. A hosszan tartó ostrom, az erős tüzérségi támadások a védműveket és az épületeket súlyosan megrongálták, javításukra már nem került sor, így romos állapotban maradtak, a várat teljesen felhagyták. A vidék védelmének szerepét az új szatmári vár vette át, amelyet az 1565-ös év folyamán emeltek. Egyidejűleg egy hatalmas uradalmat szerveztek a vár ellátására, ehhez csatolták Erdőd települést, több más Drágfi örökségből származó birtokkal együtt.

A háborús időszak és az ebből fakadó bizonytalanságok 1711-ben értek véget a szatmári béke megkötésével. Erdőd, valamint a hajdani Drágfi uradalom jelentős hányada Károlyi Sándor gróf birtokába került. Ő itt szeretett volna magának rezidenciát kialakítani, ezért az 1720-as években nekikezdett a régi vár újjáépítésének, illetve kastéllá alakításának. Károlyi Sándor halála után a frissen újjáépített kastélyt már nem lakták tulajdonosai, valójában az épület az erdői uradalom jószágigazgatóinak székhelyeként szolgált. 1783-ban felvetődött, hogy felújítsák új stílusban a kastélyt, de a terv nem valósult meg. A 19. századra csak egy szárnya maradt használható állapotban, ebben lakott Szendrey

Ignác jószágigazgató, Petőfi Sándor jövődöbéli feleségének, Júliának édesapja. Idővel ez a szárny is romos állapotba került, de a költő emléke előtti tiszteletből, 1896-ban újjáépítették a tornyot. A felújítás, neoromán elemeinek köszönhetően, romantikus megjelenést kölcsönzött a toronynak, valójában ez maradt a hajdani kastély egyetlen látható része. Sajnos a 120 éve végzett felújításnak sem lett a barokk kastélynál jobb sorsa, a torony egyre romosabbá vált a gondoskodás hiánya miatt. A 2010-ben elkezdett feltárás és fel-

újítás célja a két déli torony helyreállítása és a romok állagmegőrzése volt, az épületegyüttes többi része remélhetőleg a nem túl távoli jövőben lesz helyreállítva.

(A Cetatea Ardu. Repere istorice și arheologice / Erdőd Vára. Történeti és régészeti adatok / Ardu Fortress. Historical and Archaeological Data. Szerk. Daniela Marcu Istrate. Cluj-Napoca, Ed. Mega, 2015. c. kötet történeti fejezetének rövidített változata.)

Dr. Szöcs Péter Levente

Irodalom

Borovszky Samu (szerk.): *Szatmár Vármegye. Magyarország Vármegyéi és Városai. Budapest, é.n. p. 61–63, p. 441–443.*

C. Tóth Norbert: „Szász vajda utódainak felemelkedése és bukása. A család vázlatos története 1365–1424 között”. In: *A Szilágyság és a Wesselényi család (14–17. század)*. Szerk. Hegyi Géza–W. Kovács András. Kolozsvár, 2012. p. 135–166.

Diaconescu, Marius (szerk.): *Izvoare de antroponomie și demografie istorică. Conscripțiile cetății Sătmăr din 1569–1570 (Demográfiai és személynév források. A szatmári váruadalom összeírásai 1569–1570)*. Cluj-Napoca, 2012.

Horváth Richárd: „A békési Drágfiak és a királyi udvar kapcsolata a Hunyadiak korában”. In: *A Szilágyság és a Wesselényi család (14–17. század)*. Szerk. Hegyi Géza–W. Kovács András. Kolozsvár, 2012. p. 167–212.

Németh Péter: *A középkori Szatmár megye települései a XV. század elejéig. Nyíregyháza, 2008. p. 78–79.*

Neumann Tibor: „Drágfi Bertalan politikai szerepe II. Ulászló király idején”. In: *A Szilágyság és a Wesselényi család (14–17. század)*. Szerk. Hegyi Géza–W. Kovács András. Kolozsvár, 2012. p. 213–236.

Terdik Szilveszter, „Károlyi Sándor építkezései az erdői várból”. *Satu Mare. Studii și Comunicări. Seria Arheologie, XXIII–XXIV/1 (2006–2007)*. p. 239–288.

NYITOTT SZEMMEL (...)

Thaiföldön

Az utazás mint tapasztalat- és ismeretszerzési forma

Az elmúlt 10–15 év utazásai során többször felmerült bennem, másokban, hogy talán érdemes lenne beszámolni mindarról, amit láttam, ahogyan láttam és tapasztaltam. Eddig úgy éreztem, hogy az útikönyvekre, online útleírásokra jellemző információáradat, a naponta születő kreatívabb új blogok és vlogok, a nagy múltú összetett útleírásokat és profi fotókat tartalmazó magazinok írásai mellett még nem tudom vagy nem merem a megszerzett ismereteimet megosztani. Az utóbbi évek változásai, intenzív belső utazásai azonban úgy érzem, egy kiforrottabb látásmóddá gyúrták össze az évtizedek tapasztalatait, ismereteit, amelyben a sajátos nézőpontot vállalva olyan megfigyeléseket, információkat tolmácsolhatok, amelyek inspirálóak lehetnek mások számára.

Thai ízek

Eleinte az utazások során valahogy mindig a látható dolgok, nevezetességeket tartalmazó listák kipipálásai voltak az elsődlegesek. Közeledve a negyvenedik, többé vagy kevésbé megismert országhoz, úti célhoz, egyre fontosabbá vált, hogy az adott helyszínre milyen hangulatban, életszakaszban érkezem, milyen impulzusokra vágyom, mit is szeretnék valójában megismerni, átélni, megtapasztalni akkor és abban a pillanatban, illetve mindez hogyan illeszkedik az adott országhoz. Eddig is minden utazásomban volt valami plusz, amit tanultam, amit jobban elmélyítettem, amit elfeledtettem velem, ami inspirált, de az utóbbi időben mintha hatványozottabbá vált volna mindez. Egy ideig átmenetileg háttérbe szorult az utazás és ott, a négy fal között egyféle belső utazásban tisztult le mindez. Úgy vélem, utazni sokféleképpen lehet, manapság pedig sokan ezt teszik, az új közlési formáknak, közösségi oldalaknak is köszönhetően, divat utazni, divat erről beszámolni képes, blogos, vlogos vagy bármilyen más formában. De vajon a külső és belső utazás összhangban van ilyenkor? Vajon lehet-e mélyen „utazni”, ha mindeközben az ember nem utazik sehová sem, és lehet-e sokkal felszínesebben is, amikor a világ másik végén kattog a fényképezője, telefonja gombja és egy pár napig tartó élményt vásárolva gépiesen foglalja is le a következő útjára a repjegyet a világutazó. A mai kor divatos élményorientáltsága valójában egy reális alternatívája az ezt megelőző, tárgyakat felhalmozó életformának,

avagy olykor ellentétéként, éppen ugyanazt a halmozást jelenti-e, csak ellentétes előjellel? Pillanatnyilag úgy látom, hogy vannak hiteles utazók, akiknek az utazás a megismerés egyik formája, amelyet hazatérve beépítenek a saját életmódjukba, kapcsolataikba, munkájukba, vannak turisták, akik kipihenik egy adott periódus fáradalmait és nem vágnak többre, és vannak divatkövető, élményeket halmozó utazók, világutazók, akik utazásuk nagyságát a visszajelzések mértékében mérik. Különlegesebb percepciót, szemléletet jelez, egyféle utazást az utazásban, amikor az egyediséget nem az adott hely, hanem az ott pillanatai és az aktuális életszakasz megélésének kombinációja adja.

A világ egyik első számú turisztikai célpontja

Thaiföldön elférnek egymás mellett a gyönyörű, fehér, finom homokú egzotikus partszakaszok, évezredek kultúrát őrző buddhista szentélyek, ősi kolostorok és díszes templomok, néhol hagyományos és csendes halászfalvak, máshol turistáktól zsúfolt, pezsgő életű szigetek, gigantikus metropoliszú főváros, autentikus törzsi környezet. Az egykori Sziám független alkotmányos monarchia Délkelet-Ázsiában, Indokínában. Hírnevét elsősorban gazdag kultúrájának és a mai napig élő évezredek hagyományainak kö-

szönheti. Törvényes és társadalmi szintű bűncselekménynek számít a királyt érintő bármilyen nemű kritika. A régió egyik legfejlettebb országa, fejlett infrastruktúrával, 68 millió lakossal, 2017-es adatok szerint az egy főre jutó 6591 dollár értékű bruttó hazai termék alapján a 83. ország a Nemzetközi Valutaalap első 100 tagországának a listáján. A turizmus az ország GDP-jéhez 17,7%-kal járul hozzá.

Thaiföld ezerarcú és biztonságos. A thai klíma három évszaktól áll, december és február között száraz és hűvös, a nagyon meleg nyári hónapok március és június között vannak, míg az esős évszak júniustól novemberig tart. Így valamilyenre érthető, hogy az úgynevezett hűvös, 28–32 Celsius-fokos hőmérsékletű, nálunk éppen téli hónapok alatti időszak jelenti a legkedvezőbb időpontot.

A thai emberek állandóan mosolyognak. Tizenháromféle típusú mosolyt különböztetnek meg, így nem minden mosoly jelenti azt, ami egy európainak tűnik, sőt a nem mosolygóknak is van egy mosolytípusa. A legtöbb thai buddhista vallású (93,2%), ez személyiségformáló is egyben, a tisztelet, nyugalom, önkontroll, kifinomultság, elfogadás alapvető jegyek.

A thai masszázis bámulatos, ugyan elég durva fogásokat, roppantásokat jelent, de valahogy az az érzés az embernek, hogy ezzel az alaptudással születnek az emberek, vagy legalábbis jó korán lesik el. A legtöbb helyen olcsó, és érdemes a helyiek kis sátraiban igénybe venni.

A thai ízek pikánsak, könnyedek, sok, nem túlságosan átfőtt zöldséget használnak fel, nagy arányban rákokkal, gyümölcsökkel, de más húsok sem kizártak, természetesen alapélelmiszer a rizs, simán vagy sült rizsként elkészítve, és a rizstészta. Személyes kedvenceim a Green Curry rákkal és a Massaman Curry, de mindenképpen kellemes bevezetést jelent a thai gasztronómiába a Pad Thai rizstészta egytálétel, vagy a Tom Yum Goong leves tengeri gyümölcscsel és citromfűvel.

Feltöltődés és felfedezés

11 napot töltöttünk Thaiföldön, az ország bámulatos naplementéket nyújtó délnyugati részén, ebből 5 és fél napot Khao Lak környékén, szintén ennyit pedig Krabi környékén, Phangnga tartományban. Khao Lak környéke volt a legérintettebb a 2004. december 26-i cunamiban. Mára ebből semmi sem látszik, érződik, a hosszú partok, apró szemű homok, a kellemes hullámok pedig kitűnő fürdési lehetőséget biztosítanak kicsiknek és nagyoknak egyaránt. Innen jártuk be a környéket, már amennyit lehetett babás felállásban. Takua Pa-ban buddhista templomot és az óvárost a nagy vasárnapi helyi piac hangulatában jártuk körbe. Ennek környékén a Little Amazon elnevezésű mangrove erdők mentén csónakáztunk, Viktor, a férjem nem kis aggodalmára, noha kígyókon és madarakon, lepkéken kívül krokodilra nem igazán lehetett számítani, majd a Khao Lak Nemzeti Parkban egy vízesésnél csobbantunk tükör tiszta, mégis langyos vízben, pár japán turistát leszámítva, szinte csak mi voltunk a környéken. Noha Thaiföld kapcsán a tömegturizmusra számítottunk, szerencsére ezt a részt valahogy elkerülte, vagy a tömeg még nem érkezett meg november végére. A második hetet Krabi vidékén töltöttük, Ao Nangtól olyan 20 perc kocsiútra egy szintén izoláltabb partszakaszon. Noha Krabi, Phuket vagy Ko Samui mellett kevésbé kiépítettnek tűnik, egyre felkapottabb a turisták körében. E tartomány mészkősziklás partszakaszáról és lakatlan szigeteiről ismert. Ugyan Ao Nang homokos partja nem nevezhető kitűnőnek, vize is eléggé zavaros, a legtöbb tükör tiszta vizű thai parthoz viszonyítva mégis kitűnő kiindulópont egy hosszúfarkú csónakos kirándulásnak a környező szigetekre. Mi is innen indultunk el a Railay-öböl felé, amely, sajnos várható módon tele volt turistákkal, hosz-

Folytatás a következő oldalon

Déli idill

Folytatás az előző oldalról

szúfarkú csónakokkal, szinte minden percben egy el is indult, hang és egyéb szennyezést produkálva. Nem meglepő, hogy a környéken található Maya-öböl gyönyörű szép partját, ahol Leonardo di Caprioval a Part című filmet forgatták, a vízi élővilág kihalását követően elzárták a megnövekedett számú látogatók elől. Talán ez is egy sajnálatos példa mindarra, hogy a tömegturizmus milyen mértékben befolyásolja az adott hely élővilágát.

Dubai — a hely,
amely összeköti
a világot

Ebből a reklámszlogenből évek kártartó és következetes innovatív, minőségi munkája, meg persze az olaj által nyújtott pénz következtében Qatar (Doha) és az Egyesült Arab Emírátságok (Dubai, Abu Dhabi) valóban repülési csomópontokká váltak. Szinte bárholon bárhova eljuthat a világutazó, jól képzett csapattal és járművekkel, repterekkel rendelkezők ezek a légitársaságok. Dubaiban egyébként jövet-menet egy-egy napot töltöttünk, ezáltal megkímélve magunkat a közel 24 órás utaktól. Ugyan több ízben is óvakodtam ettől a várostól, a maga mű jellegétől, de már annyira megalkotott minden, hogy szinte lenyűgöző az impozánsága, ezeregyéjszakai hangulata. Ahol szinte tapintható a gazdagság, pompa, luxus, illatokkal és zenével fűszerezve, ha viszont alaposan figyel az ember, a modern rabszolgaság jeleit is észreveheti, hiszen a legtöbb ázsiai országból érkeznek ide igencsak megfizethető árú vendégmunkások. Mivel kevés időnk volt a további repülések miatt, a központban található 828 méteres Burdzs Khalifához és Dubai Mall-hoz buszoztunk el, majd limuzinoztunk vissza, teljesen véletlenül, de itt még ez is olyan mindennapos, az árak pedig talán éppen emiatt sok tekintetben elfogadhatóbbak.

Amit legközelebb
néznék meg

Mivel első Európán kívüli utunk volt hármásban, igyekeztünk egyszerűsíteni, időben és távban. Így az éjjel-nappal nyüzsgő Bangkok kimaradt, noha a baráti beszámolók

és egyéb útleírások alapján kihagyhatatlan legalább egy úszó piacra kinézni, a Nemzeti Múzeumba vagy a Kortárs Művészetek Múzeumába ellátogatni, csakúgy mint a Királyi Palota Wat Arun, vagyis a Hajnal temploma, a street food túra, vagy a Chinatown, ahol a tradicionális régi világ a menő hiphopklubokkal találkozhat. Az innen egy órás repülőútra levő Chian Mai szintén egy kihagyhatatlan helyszín lenne, ahol buddhista templomtúra, autentikus, helyi törzsek felfedezése szerepelne a tervek között. Az Egyesült Arab Emírátságokban egy sivatagszafari, valamint Abu Dhabi felfedezése.

Ami szép volt...

Az oly sokszor idilli, teljesen gyerekkorú környezetben, a nagy kétségben, a növények erős zöld színe, a hullámok ismétlődő moraja és az élőlények olykor furcsa hangjai mellett zavartalanul, hármásban eltöltött pillanatok, órák, napok. Hiszen annyira nem számított hány óra van, a munka, a napi rutin. Csak mi és az itteni emberek, az ide érkezők, az új helyek.

Az utazás mint
kapcsolatteremtési
lehetőség

Az évek során alapvető tényezővé vált a helyiekkel töltött minőségi idő, alázatos és befogadó hozzáállás a helyi kultúrához, környezet tudatos, felelősségteljes utazás. Kisbabával, főleg egy buddhista országban pedig egy új ismerkedési csatorna nyílt, ő még tiszta lélek, akit maximális tisztelet övez. Szinte minden adandó alkalommal az éttermekben, a parton, csónakázás alatt, az utcán, a piacon, üzletekben, a reptereken érdeklődtek, integettek, mosolyogtak, néha még kérdés nélkül is ölbe vették, sétáltak vele, játszottak. Noha számtalan szokatlan helyzetbe csöppentünk már, ilyenkor engedve a helyi szokásoknak, mégis volt olyan alkalom, amikor úgy éreztem, átlépik azt a bizonyos intim zónát. Az eddigi utazások során általában én kérdeztem szokásokról, életmódról, könnyebben feltérképezve a helyiek életét, érzéseit. Sri Lankán napokat töltöttünk Roshan-nal, akivel együtt vágjunk neki körbejárni a szigetet, buliztunk olyan helyen, ahova főként a helyiek járnak, buddhista templom-

Barátkozás a szöke kisfiúkkal Krathong-készítés alatt

ban magyarázta a szokásokat, majd hazaindulás előtt meghívott az otthonába, ahol sértés lett volna nem kézzel enni. Más utazókkal is adott a lehetőség a kapcsolatteremtésre, hiszen közös ponttal rendelkező emberek között könnyebben kialakulhat a társalgás, igaz ennek nagy része igencsak felszínes, sablonkérdéseket és -helyzeteket tartalmaz. Kivételesen azonban adódtak olyan ismeretségek, amelyek évek múltán is aktívak, sőt barátságok is köttetek. Igaz, ehhez egy pár hetes utazás nem biztos, hogy elég, ahhoz talán huzamosabb ideig kell élni az adott helyen.

Egy-egy utazás során a kapcsolatteremtések a helyi kultúra megismerése mellett kitűnő tükörként is működnek, reflektálják az adott életszakaszod jellegzetességeit, az adott társadalom szűrőin keresztül. Inspirálnak, üzennek valami lényegesebbet egy pár posztolható képnél, kisimult arcoknál, legyen az egy olyan tapasztalat, amelyet hazatérve a mindennapokban alkalmazhatunk, könnyebben megérthetünk vele helyzeteket, avagy elfogadásra, nyitottságra ösztönöznek a meglévő vagy leendő kapcsolatokban.

Matusinka Beáta

A Szent Fogereklye Templomában 2014-ben, Kandyban Roshan-nal

Railay-öböl hosszúfarkú csónakokkal

Játszva, közösen tanulni, avagy francia nyelvtanfolyam Montpellier-ben

A Vízháti Szamolcs Érdekvédelmi Társaság közösségformáló szerepéről

1. Nem ma kezdődött

Nyílt titok, hogy a közelmúltban létesített Vízháti Szamolcs Érdekvédelmi Társaságig hosszú út vezetett. Tanár vagyok és a közösség építése elsődleges feladataim egyike, mert megkönnyíti, hatékonyabbá, élvezetesebbé, érdekesebbé teszi a napi feladatokat, ezen a módon valahogy minden egyszerűbbé, magától értetődővé válik.

Tudtam ezt évtizedekkel ezelőtt is, így születtek azok az emlékkönyvek, amelyek az általam vezetett osztályok érdekesebb történéseit, megvalósításait őrzik: a pionír tevékenységeknek álcázott vetélkedőket, a „ki, mit tud” típusú játékokat, a kötelező katonai előkészítő tevékenységek helyett lebonyolított számháborúkat a Szamos parton, a Sárerdőn. Itt emlékeztünk meg arról, hogy az őszi mezőgazdasági közmunkák idején répamúzeumot létesítettünk, és felettetés helyett bevezettük a „fele sem igaz”, vagy a „gondoltam...” játékokat.

Már a hetvenes években rendeztünk olyan vetélkedőt, amelyek alkalmával nem csak az osztályterem telt meg zsúfolásig érdeklődőkkel, hanem az ablakokon bábáskodók serege is egyre gyarapodott. Meghirdettük a bűvész versenyt, bulikat, kirándulásokat szerveztünk és igen népszerűek voltak a „Ti és mi” játékok, amelyeken a fiúk csapata az osztály leányaival vetélkedett. Volt

álarcosbál és hangszerek versenye, pingpong bajnokság, korcsoya- és sakkverseny, összehoztuk a gyűjtemények bemutatóját, kicsit később fodrász- és sminkversenyt is hirdettünk. A kilencvenes évektől az osztályaimnak saját lapja volt, amely a Kópék Lapja, a Mi Lapunk, illetve a D-akták stb. címen jelent meg, és gépelt formában, illetve fénymásolva terjesztettük. Hamarabb sajnos nem lehetett, hiszen az előző rendszerben még egy rendhagyó elemi vagy általános iskolai tevékenység is gyanússá válhatott, ezenkívül nemcsak a fénymásoló vagy a számítógép hiányzott hozzá, hanem olykor radírt, írópapírt vagy vonalzót se lehetett kapni az üzletekben.

Újságírókat, színészeket, színházi rendezőket, előadóművészeket hívtunk tevékenységeinkre, amelyeket a helyi lapban is népszerűsítettünk. Rendeztünk rajzos vetélkedőt, emlékkönyvek versenyét, volt Bogi show, paródia bemutató, külön eseménynek számított az osztályfelelős és osztálybizottság választás, de voltak bábszínház előadásaink is. Rendszeresítettük a Mikulás ünnepségeket krampuszokkal, ajándékokkal, látogattunk kerámiaműhelyet, múzeumot, festettünk kiszuperált buszt Ákoson, és Kifutó címmel divatbemutatót, énekversenyt rendeztünk.

Hosszasan sorolhatnám a példákat, de a lényeg, hogy játsszani, formabontó oktatási módszereket keresni, alkalmazni mindig, minden körülmények között és minden szinten érdemes. Pontosan tudták ezt a kollégák a BBTE szatmárnémeti tagozatán is, így válhattak rendszeressé a gólyabálók, karácsonyi ünnepségek, ünnepvárók, ballagások, kirándulások, ezért készítünk kollázs technikával csoportképeket, és tartok szemináriumokat odahaza.

Számomra az ilyen típusú tevékenységek az évtizedek során természetesen módon, szinte észrevétlenül váltak mindennapi munkám részévé. Különösebben nem gondoltam el róluk mindaddig, amíg tavaly egy riporter megkérdezte, hogy jutnak eszembe hasonló dolgok az én koromban? Valójában ott, akkor fogtam fel tanügyi magatartásom másságát, rendhagyó voltát. Egyet-

len másodperc alatt átvillantak az agyamon a lehetséges magyarázatok tucatjai, atomizálódó, felgyorsult életritmusú korunk rákfenéi, a társasági oldalak felszínessége, magamutogató közömbössége, a humor, önirónia hiánya, az elmagányosodás, elszigetelődés veszélye ezernyi más dolog mellett, csupa olyan jelenség, amelyekről hosszan lehetne beszélni, de sokkal fontosabb tenni ellenük.

2. Vetélkedők a Szatmári Kultúra és a Régi Szatmár oldalon

Amikor néhány éve létrehoztam a honlapomat (<http://www.muhsandor.eoldal.hu/>), valamint az első világhálós, fészbuk oldalakat (<https://www.facebook.com/muhsandor/>), már sejtettem, hogy ezek idővel azonos érdeklődésű, gondolkozás módú emberek fórumaivá alakulhatnak. Ezért folyamatosan tenni kellett érdekes, tartalmas, jórészt eredeti anyagok, fotók, híradások közlésével. Menet közben az anyagtorlódás miatt a fenti kínálat kevésnek bizonyult. A kört bővítettem az igények függvényében, így hoztam létre a youtube csatornámat, amelyhez 150 kisfilmet készítettem, az Ágak, bogak, emberek, valamint a Vízháti Szamolcs oldalt, de rendszeresen tettem és teszek közzé fotósorozatokat, híradásokat a BBTE Szatmárnémeti Kihelyezett Tagozatának fészbuk oldalán és számos más, hasonló jellegű helyen.

Többen kérdezték tőlem, hogyan váltak ezek a kezdeményezések ilyen népszerűvé, és milyen módszereket használok az agresszív, sértő kommentárok kiszűrésére, leépítésére. Tény, hogy a honlapom jó ideje az eoldal.hu toplistáján szerepel, mostanában kb. 380 000 látogatója, és 1 300 000 kedvelése van. A fészbuk oldalaim közül többnek 5000 körüli tábora gyűlt össze, de néhány fotósorozatnak, rovatnak külön-külön is nagy a sikere, sokan veszik át, osztják meg az itt közölt fotókat, híreket. Magam sem tudom, mitől ilyen kapósak, hiszen semmi különös nem tettem ennek érdekében azon kívül, hogy napi rendszerességgel foglalkoztam velük, logót, fejléceket készítettem a számukra, és időnként közzétettem itt-ott a linkeiket.

Az önjelölt művészeket, szereplési mániában szenvedőket, nagyokosokat, a sértő hozzászólásokat nem kellett külön leépíteni. Akik kezdetben hajlamosak voltak a kritikátlan nyomulásra, hamar felismerték az oldalaim másságát és elmaradtak, lemorosolódtak vagy hangnemet váltottak. Manapság már nagyon ritkán fordul elő, hogy bejegyzéseket,

illetve személyeket vagyok kénytelen törölni.

A Szatmári Kultúra (<https://www.facebook.com/szatmari.kultura/>) és Régi Szatmár (<https://www.facebook.com/www.muhsandor/>) vetélkedőket néhány évvel ezelőtt szintén közösségépítő szándékkal hoztam létre olyan helybeliek, vagy innen elszármazottak számára, akiket érdekel a város múltja, építészete, képzőművészeti, irodalmi értékei, akik ismerik, vagy szeretnék jobban megismerni az itteni személyiségeket, a városban található szobrokat, emléktáblákat. A szándék, az ismeretek bővítése mellett egy olyan közösség kialakítása volt, amely idővel tevékenyen részt vállalhat akár az Erdélyi Magyar Értéktár, illetve ennek keretében a Szatmárnémeti Értéktár adatgyűjtő tevékenységében. Az már a kezdeti időszakban egyértelmű volt számomra, hogy hosszú távra kell megválasztani, körvonalazni a témakört, ezenkívül oklevelekre, logókra is szükség volt. Az először 30, később 40–60 kérdéses, és ennek megfelelően ugyanennyi napig tartó vetélkedők győzteseit bronz-, ezüst-, arany-, rubin-, illetve gyémánt fokozatú oklevelekkel jutalmaztam.

A két oldalon párhuzamosan több tucat vetélkedő zajlott és mindegyiken más típusú, több száz névre szóló oklevél került kiosztásra hónapokon, éveken át. A kérdések összeállítása, az oklevelek szerkesztése, az eredmények nyomon követése, nyilvántartása fokozott figyelmet, állandó készenlélet igényelt, és ezzel az önként vállalt feladathalmaz még nem ért véget. Szükség volt a nyertesek eredményeinek folyamatos népszerűsítésére, ez az oklevelek közlése mellett olyan zenés kisfilmek készítéséből állt, amelyek ma is láthatóak, letölthetőek a youtube csatornámról: (https://www.youtube.com/channel/UC-ar_NJ__tZzscKuaZBuJaQ/videos?reload=9&sort=p&view=0&flow=grid).

Az eredmény nem maradt el, rövid időn belül kialakult egy állandó versenyzői gárda, lelkes csapat, amely különböző forrásokból folyamatosan kereste az egyre nehezebb kérdésekre a helyes válaszokat és nemcsak a saját, de a többi versenyző eredményeit is figyelte. Ezt onnan tudom, hogy gyakran egymás teljesítményéhez is gratuláltak a résztvevők. Többen az aktív, eredményes versenyzőink közül a vetélkedők idején távoztak el az élők sorából, rájuk máig sok szeretettel emlékezünk, hiszen egykor játékos társaink voltak. A hónapok, évek során az érdeklődők köre egyre bővült, többen Kanadából, Németországból, Magyarországról kapcsolódtak be a játékainkba, és büszkén osztották meg, népszerűsítették saját oldalukon a vetélkedők során szerzett okleveleket.

Folytatás a következő oldalon

Folytatás az előző oldalról

Ezek folytatását többen ma is igénylik. Bevallom, nem a kérdések vagy az oklevelek fogytak el, hanem az időm. Mára ugyanis annyira felhalmozódtak a teendőim, hogy nem tudnék méltó módon egy ilyen vetélkedőt megszervezni, összezsapni pedig nem akarom, mert akkor az értelmét, szerepét, közösségformáló erejét, vagyis a leglényegesebb, legértékesebb jellemzőit veszítené el.

3. Szatmári séták

A helytörténeti vetélkedők néhány éve elmaradtak ugyan, de helyettük beindultak a Szatmári Friss Újság kezdeményezéseként 2017-ben a Szatmári séták, amelyek állandó résztvevői között gyakran találkoztam a Szatmári Kultúra, illetve a Régi Szatmár oldalak vetélkedőinek résztvevőivel. Városunk nem nagy, ezért a hasonló kezdeményezések gyakran összefonódnak anélkül, hogy ezt különösebben erőltetnénk. A Szatmári Friss Újság marketingigazgatója, Matusinka Beáta és újságírója, Elek György által biztosított szervezés, hirdetés, előzetes egyeztetések, publicitás mellett itt is szükség volt néhány olyan apróságra, amelyeknek a közösséget erősítő, bővítő, megtartó szerepet szántam. Fontos volt, hogy minél többen a szó szoros értelmében magukénak érezzék a sétákat, ezért osztottam minden alkalommal kítűzőket, emléklapokat és ebből a meggondolásból ajándékoztam az előadások kinyomtatott fotóanyagát a résztvevőknek.

Tanárként tudom, hogy a legérdekesebb előadás, magyarázat is rövid idő alatt elhalványul, feledésbe merül, ha azt a továbbiakban nem erősítjük meg, nem ismétljük át, nem térünk többször vissza rá. Ezért fotóztam a helyszíneket, résztvevőket, készítettem csoportképeket. A séták fotóanyaga általában még aznap megjelent a fészbuk oldalamon, a honlapomon, és ezzel még nem ért véget az emlékeztetés, hiszen a hét végén a Szatmári Friss Újság azok számára, akiknek fontosak voltak az itt elhangzott adatok, információk, lehozta az aktuális séta szöveg- és képanyagának jellemző részét.

A számítógépen külön könyvtárakban tároltam a séták alkalmával készített fotókat, mert eleve szándékomban volt egy kis kötet, album megírása. Szatmárról sokan, sokszor, sokat írtak, magam is tucatnyi ilyen témájú kötet és számtalan cikk,

tanulmány szerzője vagyok, ezért jogosan tehetnék fel a kérdést, hogy akkor mi értelme van még egy ilyen kiadványnak? Szerintem azért volt értelme, mert ez az egyetlen olyan kötet, amelynek a főszereplői nem az épületek, a múlt, a séták szervezői, az ornamentika, hanem a szatmáriak. Ezt már a könyv bemutatásakor az érintettek is felismerték, ezért vásároltak, dedikáltattak rövid idő alatt több száz példányt belőle, és ezért fogynak olyan gyorsan ezek a könyvkereskedésekben.

Néha itt-ott azt is hallom, hogy a helytörténeti anyagok folyamatos közlésével, a sétákkal divatot teremtettünk, egyre nagyobb igény lenne hasonló akciókra Nagykárolyba, Tasnádon és másutt is. A fentiekben azért írtam bővebben sétáink természetéről, céljairól, hogy megértessem: sétálni, elmondani, felolvasni, megmutatni ezt-azt, erről-arról viszonylag könnyű feladat. Tartós ismereteket közölni, közösséget formálni, kötődéseket kialakítani már jóval nehezebb, de ilyen célok, elhatározások nélkül hozzá sem érdemes kezdeni az egészhez.

4. Vízháti Szamolcs Érdekvédelmi Társaság

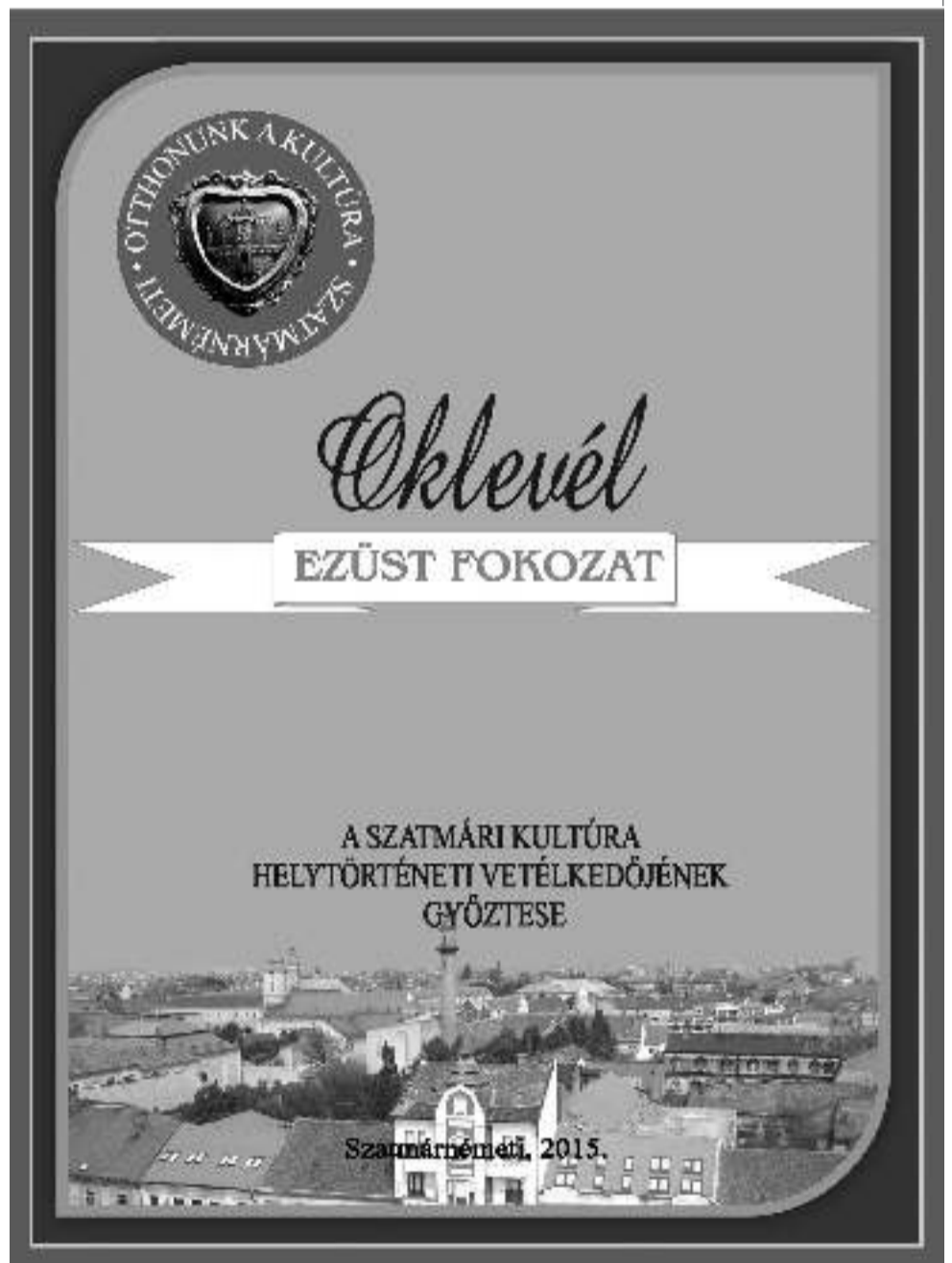
A fentiek ismeretében talán kevésbé furcsának, rendhagyónak tűnik a Vízháti Szamolcs Érdekvédelmi Társaság vagy a Vízháti Szamolcs fészbuk oldal létrehozása. Aki kicsit is követte az itt megjelent híradásokat és összekapcsolta ezeket a honlapom, vagy a tavalyi tárlatom anyagával, az könnyen megértheti, hogy Szamolcs léte, története csak ürügy egy olyan közösség kialakítására, amely még a fogyasztói társadalom útvesztőiben sem feledkezik meg arról, hogy a természet elidegeníthetetlen részei vagyunk, tehát felelősséggel tartozunk neki.

A tavalyi tárlatom szórólapján, Szamolcs gondolatai között olvasható:

Élő környezetünk ma már nem csupán kiindulópont, ihletforrás, hanem ennél lényegesen több, egész lényünket meghatározó, megkerülhetetlen tényező. Nem a tulajdonunk, hanem mi vagyunk alárendelt tartozékai. Mennél távolabb kerülünk tőle, ez annál nyilvánvalóbbá válik.

Fogalmam sincs, milyen irányzatok, izmusok jelennek majd meg a lassan elviselhetetlenné váló technikai civilizációs kilengések, eltévelyedések ellensúlyozására. Ezeket a 20. század eleji művészeti irányzatok mintájára gyűjtőnéven szamolcsizmusnak nevezném.

Muhi Sándor

1999-ben az UNESCO közgyűlése február 21-ét az anyanyelv nemzetközi napjává nyilvánította. A nemzetközi szervezet ezzel is felkívánta hívni a figyelmet a Föld nyelvi sokszínűségére és gazdagságára. A Földön több

mint 6000 nyelvet beszélnek, ezeknek körülbelül a fele vesztélyben van. Egy nyelv utolsó beszélőjének halála után a nyelv felelevenítése nagyon nehéz, ezért egy nyelvet akkor minősítenek veszélyeztetettnek, amikor a beszélők

száma százezer alá csökken. A nyelvek kihalásának folyamata megállíthatatlannak tűnik, az UNESCO ezért tartotta feladatának, hogy ráirányítsa a világ figyelmét erre jelenségre. Az anyanyelv az ember egyik legféltettebb kincse.

Ezen a nyelven szólalunk meg először, ez a nyelv fogja meghatározni a személyiségünk egy részét és a kulturális örökségünket. Szatmárnémeti középiskolások vallanak arról, mit jelent számukra az anyanyelv.

Jó együtt lenni

„Nem élhetünk színek nélkül, fénytelen homályban,/ ha nyári rét, őszi erdők színeiben pompáznak” — írja Farkas Anna Keresd a színeket című versében. Számára a színek az élet oly örök és létfontosságú alkotóelemei, amelyek nélkül az emberi lét csupán borús, homályos szürkeség lenne. A színek szavakba foglalásához és az azokhoz társított érzelmek leírásához azonban szükségünk van egy ugyancsak „színes” elemre, „édes-ékes” anyanyelvünkre (vagy talán apanyelvünkre?). Előre szólok azonban, hogy a következő sorokban anyanyelvemet nem részletekbe menő teoretizálás céljából használom, egy egyszerű irodalomkedvelő diákként nem is az önök elkápráztatására törekszem a szakkifejezések hadi rendbe állításával, céloom ettől százszorta sokrétűbb. Úgy érzem, az anyanyelv használata és az abból adódó lehetőségek kihasználása teszik lehetővé, hogy az emberek között kialakuljon az a lenyűgöző életérzés, hogy jó együtt lenni, emberi formát ölteni és szavakat leírva, kimondva vagy akár olvasva a másik társaságát élvezni. Azt is érzem azonban, hogy a mai rohanó életstílusunkban ez az életérzés egyre jobban háttérbe szorul, és az anyanyelv csupán arra szolgál, hogy

pár szóban elmondjuk teendőinket, panaszaikat és óhajainkat. Habár az „egy fecske nem csinál nyarat” szólást jól ismerem, mégis megpróbálom a kedves olvasók figyelmét anyanyelvünk másik oldalára, szépségére felhívni. És ha már az anyanyelv szépsége van terítéken, egyértelmű számomra, hogy az irodalom egy olyan részét ragadjam ki, melyben nem csupán a hétköznapi nyelvezet a domináns. Egy olyan részét, melyben az anyanyelv folyamatos dinamizmusa, színes mivolta és örök érvényű ereje is felszínre kerül, ez pedig nem más, mint a vers. A versek nem csak elősegítik az anyanyelvünk színpalettájának bővülését, őket olvasva, előadva, értelmezve közelebb hoznak embereket egymáshoz, megértetik a különböző személyiségtípusokat és akár kommunikációbeli fejlődésünket is felgyorsíthatják. Versek olvasásával nyelvgazdagságunkhoz járulunk hozzá, könnyebben kifejezzük érzelmeinket, így árnyaltabb világképet alakíthatunk ki környezetünkről, magunkról, embertársainkról. A versek témabeli sokszínűsége révén bárki megtalálhatja a hozzá illő stílust, így a versek által az emberek között egy felbonthatatlan kapcsolat alakul

ki. Ezek által válik a vers anyanyelvünk ápolásának nélkülözhetetlen elemévé. „Keresd a színeket, s találsz boldogabb világot, hol sérülés hegei nem hordanak szilánkot s ha majd rátalálsz békésebb lelkivilágodra, lázálmaid kétségei megszűnnek számodra.” E gondolatokkal zárja Farkas Anna költőgyönyörű művét, amely gondolatokkal szeretném én is még egyszer kihangsúlyozni, hogy sok szín és a színes anyanyelv az emberi kapcsolatok építőköve, használják hát, tiszteljék és szeressék, mert anyanyelvből csak egy van!

Kegyes Dávid,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium, XII. C

Nekem van a legszebb anyanyelvem

A világ más nemzetiségei szerint igen nehéz és bonyolult a magyar nyelv, mivel nagyon változatos és sokszínű. Valóban, igazuk van, de mégis ez teszi a szeretett anyanyelvünket annyira gyönyörűvé, mint amilyen. Személy szerint élvezettel töltök el különböző nyelvek tanulása, de minél több kultúrába kóstolok bele, annál jobban tudatosul bennem, hogy nekem van a legszebb anyanyelvem! Benne van a magyar nyelvben a magyarok játékosága, felforgatóssága és leleményessége, ami igazán egyedivé teszi. Nagy örömmel töltök el, hogy magyar vagyok és magyarul olvashatok, tanulhatok és gondolkodhatok. Számomra az irodalom egy menedék a mindennapi stressz és gondterheltség elől. Legnagyobb öröm számomra, hogy az irodalmat magyarul olvashatom, mert a szebbnél szebb szavak

teljesen magával tudják ragadni az olvasót és olyan világba repítenek, amely oly varázslatos és mesebeli. Előszeretettel olvasok ugyan más nyelven is, de mégis a magyar írók képesek arra, hogy igazán elvarázsoljanak. Mindegy, hogy vers, regény vagy bármilyen más műfaj, ha magyar, az szép, különleges és magával ragadó. Személyes kedvencem József Attila, aki a sajátos stílusával, ahogy játszadozik a szavakkal, elbűvöli olvasóit és teljesen át tudja adni a benne rejtőző fájdalmakat. Kedvenc költőtől a magyar irodalom legszebb szerelmes verse a legdrágább számomra, az Óda című alkotása. Már a vers első olvasásakor elbűvölt, és azáltal lett ő a számomra legkedvesebb magyar költő. Nagyon büszke vagyok arra, hogy magyarok

születtem és magaménak mondhatom a világ egyik legszebb (számomra legszebb) nyelvét, és arra, hogy magyarul írhatok, olvashatok, tanulhatok!

Schvarczkopf Viktória,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium, X. D

A szavak birtoklása nagy kincs

„Ezen a nyelven hívom a szerelmet.
Ezen a nyelven szólítom a halált.
Ezen a nyelven hallgat majd felettem a csönd.”
(Makay Ida)

Az anyanyelv születéstől felnőttkorig, felnőttkortól halálig kíséri minket. Az embernek bővebb szóincs lehet, de az a nyelv, amit születésétől fogva ismer, értékesebb, mint az, amit megtanult az évek során. Az ember a saját anyanyelve szerint gondolkodik, fejezi ki magát, és fordítások nélkül tud kommunikálni a nemzetársaival, ami százszor könnyebbé teszi a megértést. Minél több nyelv tudása emeli az egyén értékét, de az anyanyelv biztosítja a közösségbe való beilleszkedést. Az emberek közti kapcsolat lényege a sikeres kommunikáció, tehát a megértés, vélemény kifejtése és a helyes kifejezőmód használata. Életünk során több nemzetiséggel találkozunk, több szót ismerünk meg és bővítjük a szóincsünket, de az anyanyelv még mindig prioritás, tehát mindegy, hogy hány nyelven szólal meg valaki, véleményem

szerint egyikkel sem tudná kifejezni magát úgy, ahogy saját anyanyelvén. Hiába sajátítjuk el egy másik nép nyelvét, ha a sajátunkat jobban ismerjük, hiába törekszünk a tökéletességre, ha már van tökéletesre faragott eredmény. Végezetül, a szavak birtoklása nagy kincs. Az anyanyelv az, mi végigkíséri az élet rögös útján, bölcsőben ringat, s az utolsó Miatyánkkal csendesít örök álomba.

Kis Kasza-Cserés Vivien,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium, IX. E

A beszéd olyan, akárcsak a levegővétel, életünk mindennapi részét képezi. Viszont a beszéd nem valósulhat meg a nyelvhasználat nélkül, ahogy a légzés sem levegő nélkül. De mitől olyan jó beszélni? Attól, hogy az anyanyelvünkön tehetjük. Az anyanyelv elkíséri az embert a bölcsőtől a koporsóig: amikor a gyermek megtanulja az első szavakat, és amikor a felnőtt kimondja az utolsót... Anyanyelvünk érték, amelyet folyamatosan ápolni kell. Összetartó erő, amely összeköti a világot összes, ezen a nyelven beszélő emberét. Az anyanyelv használata nem játék, a szavaknak súlya van, amilyen szavakat mondunk és ahogyan kimondjuk azokat, annak bizony következménye lehet emberi kapcsolatainkra nézve.

A magyar nyelv kalandos, rejtélyes, izgalmas útjain elérte azt, hogy legyen egy nap, amikor a magyar nyelvet ünnepeljük. 1844. november 13-án tette az országgyűlés a magyar nyelvet államnyelvvé Magyar-

országon. A közelgő február 21-e pedig az anyanyelv nemzetközi napja. Ezen a napon eszünkbe jut a nyelvi sokszínűség, a sokszínű nyelv, az, hogy minden embernek saját anyanyelve a legfontosabb, ezen álmodik, ezen gondolkodik. A magyar nyelvben rejlik szépség, játékoság egyik felfedezője, Kosztolányi Dezső ezt írja: „Csak anyanyelvemen lehetek igazán én. Ennek mélységes mélyéből buzognak föl az öntudatlan sikolyok, a versek. Itt megfedkezem arról, hogy beszélek, írok. Itt a szavakról olyan régi emlékképeim vannak, mint magukról a tárgyokról. Itt a fogalmak s azok jelei végzetesen, elválaszthatatlanul összeolvadnak”. Ha a magyar nyelv folyóvíz volna, bejárná az egész világot, s lehetőséget adna rejteltelmei feltárására.

Marosan Erika,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium
XII. F

Anyanyelv-fám gyümölcsei

Minden nemzetnek a saját nyelve a legszebb. Azon tanul meg beszélni, azon keresztül érti meg a világot és azon keresztül érti meg őt is a világ. Ez egy olyan érték, amelyet már az anyaméhben hallunk, születésünk-től hordozunk, építünk. Számomra, mint magyar anyanyelvű számára, különösen jóleső érzés, hogy ezt a nyelvet a világ egyik legnehezebb, de egyben legszebb nyelvének tartják.

A magyar nyelv szépsége különlegességében rejlik. Dalamossága, kellemes hangzása, a tisztán ejtett szavak még az idegenek számára is varázslatossá tetszik. Ezt a nyelvet nem fenyegeti az eltűnés veszélye, mégis azt látom, hogy a mai világban inkább romlik, mintsem javulna a szlengnek és az ékezetek elhagyásának köszönhetően. Ez olyan, mintha egy gyönyörű virág szirmait letépkednénk. A magyar nyelvet, helyesírást nem csak tanulunk kell, hanem helyesen is használunk, befogadunk, értelmeznünk és megosztanunk másokkal. Igaznak találok a mondást, miszerint ahány nyelvet beszélsz, annyi ember vagy, mégis az anyanyelv a fa, melynek gyökere van, s a tanult nyelvek csupán ékes virágai ennek a fának. A gyökereket a szüleinktől, nagyszüleinktől, őseinktől kaptuk, s ahhoz, hogy

ez a nyelv éljen, ezeket a gyökereket keresnünk, kutatnunk kell. Életben kell tartanunk. A régi nyelv, a ma már kevésbé használt archaizmusok, a nyelvjárások mind hozzájárulnak ahhoz, hogy olyan erősen éljen bennünk az anyanyelv, hogy azt majd érték-ként továbbadhassuk. Anyanyelvünk alappillére kultúránknak, irodalmunknak, nemzeti mivoltunknak. Európában nem ismerik a Hetedhét-országot, a hétfejű sárkányt, Fanyűvőt, nincs megfelelő szó rá. Tizenévesként úgy gondolom, az első kimondott szavaimnak, a szüleinktől, nagyszüleinktől hallott régi, általam nem használt szavaknak, az irodalomból kapott szavaknak mind-mind építő jellege van. Az én „anyanyelv-fámon” csak ezeknek lesznek gyümölcsei.

Erdei Eszter,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium
X. D

Anyanyelvünk

Így február 21-hez közeledve kicsit mind elgondolkodunk, mit is jelent az, hogy „magyar” és magyarnak lenni. Persze, mindenkinek más jut eszébe, ha meghallja a szót: „anyanyelvünk”, de én csak a magam nevében nyilatkozhatok.

Bár még fiatal vagyok, de hat évnyi szavalóversenyen való részvétel után elmondhatom, hogy bár a korosztályom nagy része nem igazán mutat érdeklődést az irodalom iránt, mégis vagyunk elegendően ahhoz, hogy a magyarságunkra és kultúránkra jellemző dolgok (mint például a versmondás és a helyesírási versenyek) ne vesszenek el.

Hatodik osztályos korom óta színésznő szeretnék lenni. Akárhányszor hangoztattam, annyiszor próbáltak lebeszélni a választott pályáról. Néha igyekeztem is megbarátkozni a másik életút gondolatával mások kedvéért. Bár sok minden került az „esélyes” kategóriába, egyik sem fogott meg úgy, mint a színészet. Aztán elgondolkodtam azon, hogy miért is akarnám külső nyomásra egy szakma keretei közé szorítani magam, ha a színpadon annyi bőrbe bújhatok,

amennyibe csak szeretnék. Miután ezt az elméletet sikerült mindenkivel elfogadtatnom, jött a következő, korunkra nagyon is jellemző felfogás, hogy a jobb lehetőségek érdekében minél nyugatabbra próbáljak szerencsét. Őszintén, eleinte még tetszett is az ötlet, az esetlegesen minél magasabbra törő karrier lehetősége, míg egy nap rá nem eszméltem, mibe kerülne ez nekem: idegen emberek, számomra idegennek számító nyelven kellene végigjárnom a rég áhított pályán. Ekkor tudatosult bennem végérvényesen, hogy ha színész leszek, akkor mindenképp magyar színész szeretnék lenni.

Jól tudom, hogy nagyon is sokkal vagyunk elmaradva a Nyugattól, így az esélyeim is kevésbé fényesek, de ha mind csak a csillogás után mennénk, ki lenne, aki törekedne arra, hogy felzárkózzunk a „többiekhez”? Talán egyszer mindenki felfogja majd ennek a kérdésnek a súlyát...

Makranczi Krisztina,
Kölcsey Ferenc Főgimnázium
XII. E

Tíz (plusz egy) kérdés

Beszélgetés Balázs Imre József romániai magyar költővel, irodalomkritikussal, szerkesztővel, irodalomtörténésszel

Úton-útfélen számos könyv- és filmajánlóra bukkanunk. De ugyanúgy éttermet, múzeumot, fesztivált, bár s megannyi más nevezetes helyet lehet a google maps segítségével találni. Hova nézzünk be, ha éppen a közelben járunk? Hány csillagos, hányan találják jónak? De embereket miért nem ajánlanak? Vajon ha elmegyünk Kolozsvárra, s megmondom a google-nek, kit ad ki a keresőből? Tegyük hát egy hipotetikus próbát! Google, kérek egy hozzáértő irodalmárt, aki a kortársakkal foglalkozik! Rendben! Telitalálat. Balázs Imre József. 5 csillag. Sokan ajánlják. Korunk-

beli. Ír. Olvas. Mentorál. Publikál. Fordít. Tanít. Egyetemi szinten. Doktor. Irodalomtörténész. Kritikus. Versben és prózában is otthon. Gitározik. Énekel. Családapa. De hogy lehetne vele találkozni? Ezt a kérdést megoldva, eljött 2019. január végén Szatmárra. Mert ugyebár, ha Mohamed nem megy... akkor élvezet ő hozzánk. Mindezt a magyar szaktanfelügyelőnk, Gál Gyöngyi közbenjárásával. S nem is üres kézzel. Könyvet hoz. Sajátot. „Ezer egy mondat. Kritikák a kortárs irodalomról.” Természetesen ezzel ezeregy kérdés felmerül, de kezdjük szépen az elején.

Név: Balázs Imre József
Szín: vörös
Szó: kor/társ
Étel: Pizza Quattro Formaggi
sörrel leöblítve
Film: most forgatják
Zene: LGT – Madarak jönnek – Valaki mondja meg

— *Kedves Imre! Köszönjük, hogy eljöttél városunkba. Jó szél hozott s örömmel halljuk, két napig is maradsz. Egy könyvbemutató és egy előadás. De csapjunk is a lovak közé. Irodalom. Mi hajít? Mi az a „drive”, ami segít abban, hogy ne szürkülj bele az olvasásba-írásba? Van-e egy igazán meghatározó irodalmi élményed?*

— Minden könyvben ott a lehetőség, ami nem mindig konkretizálódik, de egymásra találunk, és ahogy új és új élethelyzetekbe kerül az ember, akkor rábukkanhat egy új könyvre, ami korábban nem szólította volna meg. Szeretem az időutazásokat, visszakeresni magamban vagy egy kamaszkori élményt, vagy akár egy gyerekkorit. Például a Hervay Gizella szövegeihez kapcsolódóakat: elemi iskolásként kölcsönkaptam a Kobak Könyvét a padtársamtól, és kín volt nekem visszaadni, annyira szerettem, és nem lehetett akkoriban megszerezni. Aztán kamaszkorban valaki kézirással leírta nekem Hervaynak egy versét, ami által visszavonhatatlanul személyessé vált az a szöveg, ahogy kicsit mindegyik, amikor valakinek a kézírásával találkozunk vele. Nekem ezek mindig fontosak, hogy egy-egy könyvet milyen szituációban olvastam, kivel beszélgettem róla, milyen esemény kapcsolódik hozzá. Lehet, valaki eljött egy irodalmi estre, és hallottam őt beszélni, vagy láttam egy tévéinterjút, ahogy Pilinszky köröz a kezében a cigarettával. Sok múlik ezeken az élményeken. Én ebben a személyességben és a véletlenekben nagyon hiszek, és mindenkinek ajánlom, hogy ne tartsa ezt mellékesnek, és alakítson ki személyes viszonyt a könyvekkel.

— *Említetted, hogy régen nehéz volt egy-egy jó könyvet megvenni. Kölcsönkértük. Megvagyártuk. Ez mára teljesen megváltozott. Egyszerűen le tudjuk tölteni őket az internetről. Egy klikk választ el tőle. Vagy éppenséggel minden könyvesbolt polcán ott van. Látsz ebben egy értékvesztést?*

— Ez nagy különbség, az biztos. Különbség az is, hogy sokkal több szeletre bomlik az embereknek az

érdeklődési köre. De nézhetjük mindennek a jó oldalát is: manapság sokkal könnyebben meg lehet találni egy Amerikában vagy Japánban élő, akit az irodalomnak ugyanaz a szelete érdekel. Ha irodalomról beszélünk, a virtualitásba költözve, lehet nem találkozom azzal az emberrel, akivel a könyvről beszélgetek, s akár egy rég nem látott ismerős fog egy olyan könyvet ajánlani, ami megérint. Könnyebb megszerezni, ez igaz, de úgyszincs annyi időnk, hogy mindent elolvassunk, muszáj szelektálnunk, s ebben a szelekcióban kell szerintem magunkra találnunk. Nem tudunk mindent elolvasni, de meg tudjuk szerezni, amihez a „drive”-unk és a mániánk vonz minket...

— *És hogy néz ki otthon a könyvespolcotok?*

— Ez egy érzékeny kérdés, mert 2018-ban meszeltünk, ezért eljött a szelektálásnak a nagy pillanata. Felajánlottuk könyvtáraknak, amiről úgy gondoltuk, hogy kisebb eséllyel és ritkábban használnánk. Az ember érdeklődési köre változik. A verses könyvek, valamint a szakmai relevanciájú könyvek természetesen maradtak. S amit egy lakatlan szigetre is vinnék, az tulajdonképpen egy polcon el kellene férjen.

— *Ha már itt tartunk, melyik a legértékesebb könyved? Nem feltétlenül a pénzben mért értékére gondolok, sokkal inkább az eszeire. Talán egy dedikáció vagy egy különleges kiadás, élmény folytán.*

— Ha egyet kellene választani, akkor az Szilágyi Domokos Sajtóértekezlet című könyve lenne. Egy dedikált könyv. Az a különlegessége, hogy az én nagymamám Magyarlápóson volt a tanítónője Szilágyi Domokosnak, s azt írja: „Zsuzsika néniem, szeretettel. Kár volt engem betűvetésre tanítani, mert most is azt nyögöm” Ilyen ironikus-vicces dedikáció. Nyilván, Szilágyi Domokosnak összesen egy tanító nénije volt, úgyhogy másnak illet biztosan nem írhatott bele, ez azért egy különlegesség.

— *Neked megadatik az a lehetőség, hogy sok kortárs íróval és költővel találkozz és szóba elegyedj. Volt valaki, aki nagy csalódást vagy meglepetést okozott? Akinek az írásai alapján más embert képzelte?*

— Nagy csalódás sosem ért. Volt nekem egy írói estsorozatom, amit a Korunk intézményi háttérével szerveztem, sokan eljöttek, olyanok is, akik korábban esetleg nem jártak Kolozsváron, mint például Nadas

Péter, Závada Pál, Krasznahorkai László, Parti Nagy Lajos, Dragomán György, Bartis Attila, Oravec Imre. Az ilyen találkozásokkor valószínűleg számít az írónak, hogy azt érzi-e, hogy őt mint valamiféle hírességet közelíti meg az ember, vagy a művein keresztül valami megfogta őt olvasóként, s azzal kapcsolatban tud kérdezni, beszélgetni.

— *És amikor fordul a helyzet és teged hívnak meg könyvbemutatókra, beszélgetésekre, akkor elemekben érzed magad, vagy jobban szeretsz inkább mások könyveiről beszélgetni?*

— Sokféle könyvbemutatóm volt már az életem során. Talán a legizgalmasabb, amikor a gyerekkönyveimmel megyek találkozókra, az olyan, mint egy ugrás a mélybe; összegyűlnek a gyerekek, és amikor azt érzem, hogy száz gyerek csendben van és engem figyel, ott valami történik. Nincsenek trükkjeim. Szoktam vinni a gitárt, úgy könnyebb lekötöni őket. Ott az a különleges, hogy egy direkt hatást kell kiváltani, míg egy felnőtt közönséggel lehet a gondolatok szintjén megfogni valakit, a gyerekeket közvetlenebbül kell megközelíteni. De pozitív élmény, az ember szinte rocksztárnak érzi magát, ha minden jól alakul.

— *A könyvek és a bemutatók világából barangoljunk más berkekbe. Egyetemen is oktatsz. Van-e kedvenc író, költő, akiről igazán szívesen tartasz előadást?*

— Vannak nyilván kedvenc szerzőim, és nyilván különleges dolog például Szerb Antalról előadást tartani, mert ő az egyik kedvenc író. Egyébként szerencsés tanár vagyok, mert olyan szerzőket tanítok, József Attilát, Adyt, Kosztolányit, Karinthy, Márait, akikhez az egyetemisták tudnak kötődni, már ismerik, már szeretik őket. Mondjuk Szerb Antalt nem feltétlenül az iskolából ismerik, esetleg magánolvasmányként, tehát ilyen szempontból nehéz is megkönnyű is olyasvalakiról beszélni, akit szeret az ember. Nehéz, mert mi lesz, ha nem tudom meggyőzni őket, hogy ez milyen jó?

— *Nem hagyhatom ki, hogy ne kérdezzék rá József Attilára, hisz említetted, hogy benne van a köreidben. Nekem ő a nagy kedvenc.*

— Az vezérel engem, hogy József Attila rendkívül sokféle, annyira nagy az életmű, hogy vannak benne részek, részletek, amiket kevésbé ismernek a diákok. Próbálok kuriózumokat mutatni nekik. Tényleg azt szeretném, hogy ne a sablonok ma-

radjanak meg, hanem hogy lássák az összefüggéseket.

— *És előadásokon, szemináriumokon felmerül-e néha, hogy te is írsz? Kérdeznék-e a diákok ezzel kapcsolatban vagy csak szigorúan a tananyaghoz kapcsolódó kérdésekkel találsz szembe magad?*

— Szerencsére többen is vagyunk a bölcsészkaron, akik irodalmi szövegeket is írnak, és tudományos munkáik is vannak, úgyhogy nem lógok ki a sorból. Próbálok különválasztani a szépirodalmi alkotói munkámat a tanítástól, a kritikus-ságot már kevésbé. Van is egy ilyen tantárgyam, hogy kritikairás. Ott nyilván nem szoktam megkerülni, hogy időnként én is írok kritikákat, tizmondatosokat vagy hosszabbakat. Ez is egy folyamat volt számomra, és voltaképpen a bölcsészképzés számára általában: a gyakorlati tudnivalók egyre inkább bekerültek a tananyagba. Ott pedig, a gyakorlati dolgok kapcsán sokkal inkább helye van a saját tapasztalatoknak, a személyességnek.

— *Nem sajnáltad, hogy befejezted a könyvet? Nem érzed úgy, hogy írni még egy tizmondatos kritikát, de hova?*

— Még néhány született, mióta megjelent az Ezer egy mondat. Más típusú könyvekről kezdtem írni, szerettem volna tágítani a kört, ahonnan a könyveket választom, így például több lett a zenével kapcsolatos kötetről szóló írás, vagy képregénykötetről is írtam (Csepella Olivér: Nyugat+zombik) de most egy időre szüneteltetem a sorozatot egyéb elfoglaltságok miatt.

— *És még egy utolsó, záró kérdés. Következő projekt? Van?*

— Van. Idén meg kell írnom két tudományos könyvet. Egyet a magyar szürrealizmusról — ez egy monografikus összegzés lesz —, és egy Déry Tiborral kapcsolatos tanulmánykötetet. És vannak művészi projektek is, most épp egy tematikus gyerekverskönyvön is dolgozom párhuzamosan, amelyik madarokról fog szólni.

— *Ez nagyon kreatív hangzik. Várom. Az egyik madaras könyvednek már meg is van a gazdája. Köszönöm a tartalmas beszélgetést, és akkor innen folytatjuk legközelebb.*

Fehér Imola

„Az olvasáskultúrán kellene valahogy javítani”

15. oldal

Interjú Demeter Szilárddal, a Petőfi Irodalmi Múzeum igazgatójával

Véglegesítették Demeter Szilárdot a Petőfi Irodalmi Múzeum (PIM) főigazgatói tisztségében — közölte az Emberi Erőforrások Minisztériuma (Emmi) az MTI-vel.

— Személyedben erdélyi ember vezeti a Petőfi Irodalmi Múzeumot. Ennek lehet-e bármilyen „hozadéka” például Szatmár megyére nézve?

— Remélem. Alapból érzékenyebben és árnyaltabban tudok viszonyulni a felvetődő kérdésekhez, együttműködési lehetőségekhez. Számomra a külföldi magyar közösség például nem egy homogén massa, „határon túliak” mondjuk. Aki a határ mindkét oldalát élte, annak jó esélye van a mentális határokat lebontani, mindkét (mindahány) magyar nyelvet beszélem. Tudok partiumiul, székelyül, közép-erdélyiül és pestiül is, hogy így mondjam.

— Igyekeztem elolvasni az új feladatköröd kapcsán született beszámolókat. Hiányzott ez neked? Mi motivál? Mi az, amit leginkább megszeretnél valósítani?

— Hiányozni nem hiányzott, tökéletesen elégedett voltam az élettemmel, munkámmal. De hát ilyen az élet, néha a feladat utoléri az embert. Inkább lehetőséget látok benne. No, nem a magam számára, mert főigazgatónak lenni soha nem vágytam, hanem a magyar irodalom számára. A döntéshozók megelőlegeztek egy olyan bizalmat, amit vétek lett volna nem kihasználni. Ha már lehetőségem adódott, hogy a magyar irodalom helyzetén javítsak, hát nem hajlhattam el önös érdekeimre való tekintettel. És ha mondjuk öt év múlva a jelenlegi ellenségeim sajnálják, hogy nem folytatom, és gyönyörű „nekrológokat” írnak (mint most az elődömről), akkor már megérte.

— Elolvasható a Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatói tisztségére benyújtott pályázatod a honlapon. Elolvastam. Számos ötletet, javaslatot is megfogalmazol benne, melyeket „a döntéshozók finanszírozási hajlandóságának megfelelően kell kidolgozni részleteikben, illetve elkészíteni hozzájuk a cselekvési- és üzleti terveket”. Hogy pár elnevezést meg is említsék: Szászor bátrak, amely Trianon százéves évfordulójához kötődne; a Közép-Európai Nagyszótár, amely több közép-eu-

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma 2019. január 16-i határidővel hirdetett pályázatot a Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatói tisztségére. A szakma képviselőiből, valamint a PIM munkatársaiból álló bíráló bizottság Demeter Szilárd pályázatát pozitív értékeléssel terjesztette Kásler Miklós, az emberi erőforrások minisztere elé, aki 2019. február 1-jei hatállyal végleges főigazgatónak nevezte ki a pályázót. Demeter Szilárd december közepe óta ideiglenes főigazgatóként vezeti a múzeumot.

Demeter Szilárd író, szerkesztő 1976-ban született Székelyudvarhelyen. 1995-ben végzett a Benedek Elek Tanítóképzőben, 1999-ben Kolozsváron a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen filozófusi diplomát szerzett. Ezt követően három évig a Korunk kulturális folyóirat filozófiai szerkesztője volt, emellett a Partiumi Keresztény Egyetem oktatójaként létrehozta és sok évig vezette az egyetemi kiadót, valamint felelős szerkesztője volt az egyetemi tudományos folyóiratnak. Több mint tíz évig a Kellék szakfilozófiai folyóirat szerkesztőjeként is tevékenykedett, jelenleg a lap szerkesztőbizottsági tagja.

2008–2014 között Tökés László püspök, európai parlamenti képviselő mellett dolgozott előbb mint sajtófőnök, később mint irodavezető. 2014-től a Századvég Alapítvány kutató-elemzője.

2017 novemberétől 2018 júliusáig alapító főszerkesztője a magyarországi regionális napilapok mellékleteként megjelenő Előretolt Helyőrség irodalmi-kulturális mellékletnek, júliustól lapigazgatóként azon dolgozik, hogy a mellékletet Kárpát-medencei méretűvé szervezze.

Prózaíróként az ezredfordulón debütált, legelső írásával megnyerte a Tiszatáj novellapályázatát. Hat kötete jelent meg, legújabb regénye a Kéket kékért című (2017), amelynek 2018-ban megjelent a román nyelvű kiadása is.

rópai nyelven elérhető lenne; vagy az ezt némileg kiegészítő Duna-menti Kulturális Köztársaság stb. Melyik áll a legközelebb hozzád? Melyik megvalósítását fogod körömszakadtáig szorgalmazni?

— Ezek közül a Szászor bátrak és a Közép-Európai Nagyszótár áll közelebb hozzám. Az előbbinek az lenne a lényege, hogy egy adott régió „irodalmi hősén” keresztül megismerjék egymás elmúlt száz évét az elszakított nemzetrészek. A Közép-Európai Nagyszótár pedig arról szólna, hogy a közép-európai „elit” megszólítható része 2020–2030 között közösen alakítsa ki egy olyan száz szóból álló alapszótárt, amelyben leginkább összművészeti eszköztár segítségével egyértelműsítjük, hogy mit értünk azon értékgalmaink alatt (mondjuk: szabadság, becsület, munka, család, férfi és nő stb.), amelyek a világhérelmezésünk alappilléreit képezik.

— Száz éve hunyt el Kaffka és Ady. A szülőváros, -falv, vagy úgy eleve Szatmár megye vonatkozásában tervez-e valamit a PIM?

— Ady a szívünk csücske, élő kapcsolatban állunk a Szatmár megyei illetékesekkel. Kaffka Margitról nemsokára konferenciát is szervezünk, előtte a legelhivatottabb és legjobb muzeológusainkkal ellátogatunk Nagykárolyba, hogy a lehetséges Kaffka-emlékház kapcsán együttműködésünket és segítségünket felajánljuk.

— Talán megengedhető, ha úgy fogalmazok, hogy elsőkélyesedtek a megemlékezések — már-már mifelénk. Kaffka Margitra emlékeztek tavaly Nagykárolyban. Igen kevesen. A PIM-nek lehet-e, kell-e útmutatónak lennie? Például miként kellett volna a „nagyon-nagy író-asszony”-ra emlékezni? Már-már többeket megszólítóan. Hasonló a helyzet Adyval kapcsolatban is.

— Nehéz kérdés, pontosabban: ez a feladat. A PIM mindig is élen járt az innovatív megoldásokban, de a magyar közgyűjteményi szcéna is érdekes megoldásokat tud felmutatni. De ez önmagában még mindig kevés. Az olvasáskultúrán kellene valahogy javítani, visszacsábítani az embereket a könyvek mellé. A fene tudja, hogy sikerül-e, de ha nem állunk bele sügyig, akkor nem is fogjuk megtudni. Rajtunk mindenesetre nem fog múlni, igyekszem a muzeológiai munkán felül olyan irodalomszervező tevékenységet is a felépíteni a PIM-ben, a PIM körül, amelynek lehet ilyen hozadéka.

— Nagykároly a szerelem városa. Ugye, Petőfi itt látta meg Júliáját. Érkező is turisták, persze egyelőre akadozik „a múlt készpénzre váltása” (jó értelemben), ám elképzelések léteznek. Mit üzen a PIM ennek kapcsán?

— Hadd ne a PIM nevében, csak a magaméban üzenessek. A nagykárolyiak helyett ezt senki nem fogja megcsinálni. Vagy ha igen, akkor az a történet, amit egy távolról jött valaki ír meg, nem a nagykárolyiak története lesz. Vigyázó szemeket vessék Nagyváradra. Ott éltem tizenannyi évet, és láttam, hogyan sajátítja ki a múltat a többség. És ehhez még csak idiotizmusba áthajló rosszindulat sem kell, mint Kolozsváron, ahol szintén a legvadabb Funar-korszakban éltem. Elég, ha mi elhanyagoljuk a saját múltunkat. Ez csak nekünk fontos, másnak a saját narratívája fontosabb, hamar felülírja a mienket, ha engedjük. Ez ilyen egyszerű: ha mi hátradőlünk, és kienedjük a kezünk közül a múltunkat, akkor jövőnk se nagyon lesz.

Fotó: Mohácsi Árpád László

Kérdések: **Megyeri Tamás Róbert**

PIM

Még lehet belőlem néző vagy szülő

Budizsa Evelyn, a Harag György Társulat egyik legfiatalabb művésze már gyerekkorában eldöntötte, hogy színésznő lesz, a színházban nőtt fel, megszerette és végleg elkötelezte magát a szakma mellett. A színművészeti főiskola elvégzése után sikerült a gyerekkora játszóterének tartott színházhoz szerződnie, azóta itt játszik, dolgozik. Az alábbiakban vele beszélgettünk.

— *Hogyan lettél színész? Miért választottad ezt a pályát?*

— Akár fogalmazhatnék úgy is, hogy nem én választottam a színházat, mint lehetséges úti célt, hanem önnön akaratomon kívül keveredtem bele ebbe az egészbe, ahonnan, ha úgy tetszik, nem volt visszaút. Az a bizonyos „színházszag” az oka mindennek. Nem tudom mivel foglalkoznék most, ha édesanyám nem öltöztetónőként kezd el dolgozni 1996-ban a Harag György Társulatnál és nincs lehetőségem annyira közel kerülni egy színházi csapathoz, mint ahogyan ezáltal sikerült. Csöndben figyeltem, háromévesen rajongtam mindenért, aminek köze volt a színházhoz. Azt hittem, hogy mindenki, aki „nagy lesz”, az vagy színházban dolgozik majd, vagy néző lesz, vagy szülő. Később pedig úgy éreztem, hogy ki kell elégítenem a kíváncsiságomat, utána kell járnom az ügynek: lássuk, hogyan is tanítják a színészmesterséget. Úgyhogy érettségi után elmentem Kolozsvárra felvételizni. Ez a kíváncsiság azóta is tart. A társulathoz is tanulni jöttem. Nagyon nehezen tudom kimondani, hogy színész vagyok... Ha rákérdeznek, néha muszáj, de mint ha egyfajta bizonyítási kényszer

társulna magához a szóhoz. Furcsa érzés.

— *A felvételi könnyen ment?*

— Nem! Furcsa is lett volna, ha minden simán megy. Nagy volt az izgalom, átmentem az első, majd a második roston. A monológok és a prózai szövegek maradtak hátra, amire készülve előző este a barátnőmmel májkrémes kenyeret vacsoráztunk, amiről később kiderült, hogy romlott volt. Reggel éreztem, hogy valami nincs rendben, de azt hittem az izgulás miatt van. Amikor rám került a sor, vettem egy nagy levegőt és elkezdtem mondani a Nyina monológot (szerk. megj.: Csehov Sirály című darabja). Iszonyatosan rosszul volt a gyomrom, hányingerem lett, kénytelen voltam a mondat közepén kirohanni a mosdóba. Ott kivettem, amit ki kellett tenni, visszamentem, a tanári kar kikerekedett szemmel nézte, hogy mi történik. Jobb híján folytattam Csehov szavaival: „Miről is beszéltem? A színházról beszéltem.” Látták rajtam, hogy nem vagyok jól, adtak egy pohár vizet és hazaküldtek. Három nap volt az eredményhirdetésig, mindháromat végigbögtem, meg voltam győződve, hogy elbuktam. Amikor kitették az eredményt, még

jobban bögtem. Felvettek. Harmadiknak.

— *Milyen volt a főiskola?*

— Talán az eddigi életem legszebb egybefüggő három éve volt. Persze ilyenkor az ember hirtelen kiszabadul otthonról, ez pedig lényeges változást hoz a mindennapokba. Szerencsére nagyon jó fej emberek voltak az osztálytársaim, ami szerintem fontos, hiszen a tanítás első napjával egy közös élet kezdődött el. Tíz ember, a hét minden napján, reggeltől estig összezárva, ez már önmagában egy feladat. Éppen ezért az első év nagy része nem igazán szól nagy művészkedésről, színházszóról. Sokkal nagyobb hangsúlyt kap az önmagam és a társaim megismerése. Legalábbis nálunk így történt. Néha kellemetlen, fájdalmas, de szerintem elengedhetetlen. Sőt, azt gondolom, hogy minden embernek el kéne végezni egy év színit, legalábbis a képzés ezen részét.

— *Kik voltak a legemlékezetesebb tanáraid?*

— Bíró József (Ló) volt az osztályvezetőm, akinek nagyon sokat köszönhetek, de nem kevesebbet Albu Istvánnak, Kézdí Imolának, Botos Bálintnak. Az első három év a legintenzívebb, a két év mesteri sajnos jóval lazább. Viszont az a két év is hozott magával pozitív hullámot. Egyrészt Hatházi András is óradónk lett, ő az addigiakhoz képest egy más módszert ismerttetett meg velünk. Másrészt ötödéven szerződtem a szatmárnémeti Harag György Társulathoz, 2016-ban. Akkor vált újra mozgalmassá az élet.

Az első évad nagyon sűrű volt. A társulatnál próbáltam, játszottam, ezzel párhuzamosan próbáltam az egyetemen és mindeközben írtam a disszertációm. Most sokkal több a holtidő. Jóval kevesebb a feladatom a színházban, nehezebben kezelem a felgyült szabadnapokat.

— *Mit kaptál, mit kapsz Szatmárnémetitől, a társulattól és a nézőktől?*

— Azért is szeretem ezt a társulatot, mert hordoz egy rendkívül fiatalos energiát, szerencsére kortól függetlenül. Azért is tiszteltem ezt a társulatot, mert számos jótékonyági rendezvénynek ad otthont, illetve közös erőfeszítéssel, különféle kulturális programok futatnak a neve alatt. Mindezeknek pedig szerves összetevői a kedves nézők.

— *Mit vársz a jövőtől?*

— Jaj, nem szeretek előre tervezni. Csak, amikor nagyon szükséges, de alapvetően a spontaneitás uralja az életem. A jövő meg majd elhozza nekem, amit kell... Akkor is ha várom, akkor is, ha nem. Talán még lehet belőlem néző vagy szülő...

Elek György

Szamos

Politikai, társadalmi, közéleti, kulturális folyóirat

Kiadja a Szatmár Megyei Hagyományörző

Forrásközpont, a Szatmár Megyei Tanács

támogatásával. ISSN 1223-8198

Készült a kolozsvári Garamond nyomdában.

Főszerkesztő: **Elek György**

Olvasószerkesztő: **Elek Anikó**

Grafika: **Varga-Telegdy Evelyn**

Számítógépes tördelés: **Megyeri Tamás Róbert**

